

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Caput I. De censuris in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

LIBER VII.

De censuris ecclesiasticis & irregularitatibus.

CAPUT I.

De censuris in genere.

DUBIUM I.

Num. 1.

Quid censura ecclesiastica.

Resp. Est poena spiritualis & medicina
 lis, per quam homini baptizato delin-
 quenti ac contumaci, per potentiam
 ecclesiasticam aufertur usus quorundam bono-
 rum spiritualium. *Lay. l. i. t. 5. p. i. c. 1. Unde resolves.*
 I. Per censuram non privatur homo bonis
 merè internis, v. g. caractere, potestate Ordi-
 nis: nec bonis propriis ac privatis, v. g. fide,
 charitate, gratiâ, &c. sed quibusdam externis
 & publicis, sive actionibus, quæ habent spiri-
 tualem aliquem effectum vel commodum, ut
 sunt Sacrificium, officium divinum, Benefi-
 cium, administratio & susceptio Sacramento-
 rum, Indulgentia, publica Ecclesiæ suffragia;
 quia hæc & non illa subsunt dispositioni Eccle-
 siæ. Unde si interdum privetur bono aliquo
 temporali, v. g. convictu humano per excom-
 municationem, id tantum sit secundario.
 II. Exilium, carcer, servitus, privatio Benefi-
 cii, nisi adjunctam habeant suspensionem ali-
 quam spiritualium actionum, non sunt censu-
 re, quia sunt poenæ temporales.
 III. Nec degradatio vel depositio est censura,
 quia etsi sit poena spiritualis, non tamen medi-
 cina.

or.
lii
dix
viii

Tom. VII.

Xx

cina-

»cinalis sed perpetua, & ob peccatum præter-

»tum, etiam emendatum, potest infligi.

» IV. Nec cessatio à divinis, quia non imponi-

»tur per modum medicinæ ad tollendam con-

»tumaciam sed ad propulsandam injuriam Ec-

»clesiæ factam.

» V. Nec irregularitas, sive fit ex defectu, quia

» hæc non est pœnalis sed tantum impedimen-

»tum canonicum; sive fit ex delicto, quia hæc

» non irrogatur per modum pœnæ medicinalis

» sed punitivæ & ex se perpetuæ: Unde nec tolli-

»tur per absolutionem, sicut censura, sed per di-

»spensationem. *Bon. d. 1. q. 1. p. 1.*

» VI. Quando in Jubilæis vel privilegiis datur

» potestas absolvendi à censuris, non compre-

»henditur irregularitas, nisi expressè addatur.

A D D E N D A.

2. **Q**uest. 1. *Quinam circa censuras sint errores heretico-*
ricorum, & quæ doctrina catholica. 22. §. 1. *Vicleff, Huss & Lutherus docuerunt censuras multo*
minus esse valoris: sed Conc. Constantiense damnavit
hos Vicleff articulos: 13. Illi, qui dimittunt prædicare
sive audire verbum Dei propter excommunicationem
hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio re-
ditores Christi habebuntur. 30. *Excommunicatio Papæ*
vel cujuscunque Prælati non est timenda, quia est contra
Antichristi. Similiter hunc Huss articulum
 damnavit idem Conc. Constant. 18. *Quilibet præ-*
dicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium
accedit, & illud mandatum debet exequi, præterea ex-
communicatione non obstante. Hos Lutheri art. dante
 navit Leo X. 23. *Excommunicationes sunt tantum ex-*
ternæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiri-
tualibus

malibus, Ecclesie orationibus. 24. Docendi sunt Christi-
fidei plus diligere excommunicationes quam timere.

§. 2. Hos alios Vicleji articulos damnavit 3.
idem Conc. Constant. 11. Nullus Prælati debet aliquem
excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum
à Deo: & qui sic excommunicat, sit ex hoc hereticus vel
excommunicatus. 12. Prælati excommunicans Cleri-
cum, qui appellavit ad Regem vel ad Concilium Regni, eo
ipso traditor est Regis & Regni. Similiter illos Joannis
Huss. 14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram
ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari
iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifi-
ces, scribas & Pharisæos &c. 19. Per censuras ecclesiasti-
cas ad sui exaltationem Clerus populum laica-
lem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam
proregit, & viam parat Anti-Christo &c.

§. 3. De fide est esse in Ecclesia potestatem fe-
rendi censuras, ex Matth. 18. Quodcumque ligave-
ritis super terram, nam Calvino teste apud Bellarm.
De Pontif. l. 1, c. 13. Christus ibi loquitur etiam
de potestate excommunicandi, & Christum ibi
loqui de actibus externæ jurisdictionis docent
SS. PP. & Theologi omnes cum Suar. hinc d. 1. §.
2. possuntque videri etiam Castrop. d. 1. pu. 3. &
Dicast. d. 3. à n. 6. Ratio autem est, quia in om-
ni bene constituta Rep. debet esse potestas quos-
dam sibi noxios excludendi à suo corpore, alios
malè administrantes suspendendi à quibusdam
officiis, aliis interdicens certos actus & fun-
ctiones; ergo id etiam esse debet in Ecclesia; hæc
autem est ipsa potestas ferendi censuras, nempe
excommunicationem, suspensionem & interdi-
ctum, ergo. Censurarum autem materiam &
cognitionem pertinere ad solos Judices ecclesia-
sticos docet Trid. cujus verba referam n. 18. po-
téstque

or.
lii
dix
viii

restque videri etiam *Pignar. tom. 6. conf. 19. 16. & 20.*

5.

DUBIUM II.

Quotuplex censura.

» **R**esp. Dividitur 1. Essentialiter, in excommunicationem, suspensionem & interdictum. 2. Accidentaliter in eam, quæ est à Jure & fertur per Canones, Constitutiones vel statuta ecclesiastica, stabili ac permanente lege: & eam, quæ est ab homine, quæ scilicet fertur à Jure vel à Principe, & fertur per modum mandati & sententiæ judicariæ. Estque vel particularis circa factum aliquod particulare aut certas personas; vel generalis, quæ nullâ singularem facti aut personæ determinatione fertur. 3. In eam, quæ est sententiæ latæ, quam scilicet Jure aut Judex statuit ipso facto, (quo quis, v. g. contra legem facit) sine alia sententiâ incurram: & eam, quæ est ferendæ, quam Jure aut Judex non vult ipso facto incurri sed sententiâ infligi: Pro quibus dignoscendæ & consideranda sunt verba, quibus censura fertur; quæ si includant alterius actionem seu ministerium, significant censuram esse sententiæ ferendæ: latæ verò, si non includant. Si verò ambigua sint, teneri potest *regula 49. Juris in quibusdam* quod in dubio circa pœnas benignior interpretatio sit faciendâ: *Unde resolves,*

» I. Est censura latæ sententiæ, 1. si verba præteriti aut præsentis temporis, v. g. excommunicavimus, excommunicatus est vel interdicimus, suspendimus, interdiciamus, interdicimus, volumus aut jubemus esse excommunicatum, suspensum &c. 2. Si addatur particula ipso Jure

ipso facto vel sine alia sententia. 3. Si verba sint imperativi modi, v. g. incidat in excommunicationem, maneat interdictus &c. Ratio, quia hæc omnia nullius actionem interponunt.

II. Sententiæ ferendæ est saltem ut plurimum, 1. si verba sint futuri temporis, v. g. excommunicabitur, suspendetur. 2. Si dicatur, excommunicetur, suspendatur, volumus excommunicari. 3. Si verba sint minatoria, v. g. sub pœna excommunicationis, sub interminatione anathematis &c. nisi tamen ex adjunctis aliud colligatur.

A D D E N D A.

Quest. 2. Quæ sit significatio variorum terminorum, qui in hac materia de censuris sæpe recurrent. R.

§. 1. Censura secundum Bonacinam hic initio, dicitur, vel à *cenſeo*, fero sententiam : vel à *cenſio*, punio, castigo : vel à *cenſor*, cujus officium est moribus præesse & delicta corrigere.

§. 2. Censura Juris vel Canonis, sive per modum statuti dicitur illa, quæ imponitur per aliquam legem permanentem duraturam etiam post mortem illius, qui imponit: è contra illa dicitur censura hominis seu lata per modum sententiæ aut præcepti, quæ fertur cum intentione de non inducenda lege perpetua, sed tantum transeunter, & pro hoc casu, uti pluribus explicat *Dicaſt. d. 1. dub. 9.*

§. 3. Censura per sententiam potest ferri, vel per sententiam generalem, uti habet *Busenb.* si nempe indeterminatè proferatur in aliquem, qui hoc fecit vel faciet: vel per sententiam specialem & particularem, si feratur contra deter-

or.

dii

dix

viii

minatam in individuo personam propter hoc
individuum delictum.

9. §. 4. Quid sit censura lata & ferenda sententia, rectè explicat *Busenb.* Hæc adde, imprimis, si sit ferenda sententia, tum dici *comminatio*. Deinde, si dicatur ipso facto excommunicatus seu excommunicabitur, est sententia lata, ut habent *Toletus Dicast.* d. 1. n. 99. Idem est, si cum verbis præteriti addantur hæc particula: *mox prorsus ex nunc, ex tunc* fit excommunicatus: sed cum verbis aliis, est ferenda, uti *mox excommunicetur*, *Suar. Dicast.* n. 101. Si autem sic dicatur qui hoc fecerit, est excommunicatus, plerique dicunt esse lata sententia, si tamen dicatur vel erit excommunicatus, *Sanch. & Dicast.* n. 100 & 110. dicunt esse ferenda: si autem dicatur anathema sit, *Suar.* dicit esse lata sententia, *Sanch. & Dicast.* supra dicunt esse lata, quando est contra hæresim, quia hæresis subjacet lata sententia ferenda autem est, si contra alia delicta dicatur. Addunt, quod quando verba non significant actionem ipsam, v. g. excommunicandi excedendam per ministerium alterius, tum significant sententiam latam, uti si dicatur: subjacet, subiacebit, incidet, incurrat, incurret censura & ita docent *Silv. Ang. Armilla, Suar. Vasq. Arida Dicast.* n. 103. Videri potest etiam *Pignat.* l. 1. n. 13. & *Krim.* l. 5. à n. 1614. & *quæst.* l. 1. n. 609. & 612.

10. §. 5. Ante censuram ferenda sententia præire solet monitio canonica, de qua agitur in *Constitutionem* De sent. excomm. in 6. per quod intelligitur citatio cum tribus monitionibus vel una preemptoria continente tres: Si non pareatur, est contumacia, sic dicta vel à contumacia

quia qui non obedit, est & manet tumidus seu superbus, vel à *contemnendo*, quia mandatum Superioris non curat. Estque triplex contumacia, *evadens* seu manifesta, quando reus citatus in faciem citanti dicit, se nolle comparere. *Presumpta* seu dubia, quando post factam vel publicè affixam citationem non comparet. *Vera*, si in faciem citatus taceat, & tamen postea non compareat. Plures species contumaciæ enumerat *Krimer* à n. 1712. ubi pluribus exponit, quid ad eam requiratur, ut censeatur canonica.

§. 6. Ille dicitur nominatim censuratus, qui denunciatur esse ligatus censurâ, vel expresso proprio nomine & cognomine, vel in talibus circumstantiis, ut sufficienter designetur illius persona, uti habet *Busenb.*

§. 7. Quid dicatur occultum, publicum, deductum ad forum contentiosum dixi l. 6. p. 3. à n. 870. & præter citatos tum ibi, tum locis ibi relatis docent *Escob. & Dicast.* d. 3. n. 101. aliique apud *Castrop.* d. 6. pu. 7. n. 11. ut, quid censeatur deductum ad forum contentiosum requiri, ut accusatus aliquo modo comparuerit, negando vel confitendo, prius enim non est contentio, ergo neque censetur res ad forum contentiosum deducta.

§. 8. Absolutio per hoc differt à dispensatione, quòd absolutio sit sententia remittens delictum vel poenam; dispensatio autem sit exemptio ab obligatione alicujus legis, quâ v. g. prohibetur accipere Ordines, qui aliquem occidit.

§. 9. Secundùm dicta l. 6. p. 3. n. 952. absolvi in foro interno tantùm, seu pro foro conscientia, non semper significat absolvi in Sacramento Pœnitentiæ, sed est ita absolvi, ut pro foro

or.
lii
dix
viii

externo maneat jus cognoscendi de illo delicto illudque puniendi, ita ut absolutio prior nulli juvet in foro externo.

15. §. 10. Poena purè vindicativa dicitur, quæ imponitur propter delictum præteritum, non habendo respectum ad aliquid in futurum, ut imponatur, quamvis nec sit periculum repositus, nec spes emendationis, & talis est poena respectu damnatorum. Poena medicinalis est, quæ simul & præcipuè infligitur, vel ob emendationem, vel ad cavendas imposterum culpas & lapsus.

16. §. 11. *Anathema* penultimâ productâ, significat idem, quod aliquid oblatum vel appositum velut monumentum ad memoriam: & contra *anathema* penultimâ correptâ significat separationem, & differt accidentaliter tantum ab excommunicatione, per hoc, quod *anathema* habet cum quibusdam ceremoniis ad majorem terrorem, sic enim in Jure præscribitur, ut Episcopus solenniter excommunicaturus per *anathema* indutus sit amictu, stolâ & pluviali violaceo. 12. Presbyteri Episcopum circumstant tenentibus manibus lucernas ardentis, & post latam *anathematis* sententiam humi projiciant lucernas & pedibus conculcent, ejiciantque extra ecclesiam &c. Can. *Debent*, 56. Causâ 11. q. 3. & c. bi. Reliqui termini commodiùs per decursum explicabuntur.

17. DUBIUM III.

Qui possint ferre censuram & in quos.

»Esp. I. Censuram ferre potest omnis auctoritas Superior ecclesiastica, habens in foro externo seu contentioso jurisdictionem, si ordinariam sive delegatam.

Porro ordinariam, quæ est ratione officii vel alterius Juris, potestque delegari Clerico clericis privilegiis gaudenti (ut Bonac. d. 1. q. 1. p. 2. Laym. l. 1. t. 5. p. 1. c. 3. n. 1. ex C. Cum Ecclesiarum S. Th. Et. docent,) habet 1. Papa respectu totius Ecclesiæ. 2. Patriarchæ, Archi-Episcopi, Episcopi eorumque Vicarii Generales. 3. Generales, Provinciales & Superiores locales Religionum, respectu suorum subditorum. 4. Congregationes Religionum, Concilia provincialia Episcoporum, Capitula Provincialia quorundam Religionum & denique 5. Quidam alii ex concessione, ut multi Archi-Diaconi & Archi-Presbyteri & Decani.

Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cujus morte expirat; nec delegatus potest alteri delegare, nisi habeat specialem hujus commissionem, ut si fit delegatus Papæ. Unde resolves,

I. Non possunt potestate ordinariâ ferre censuram, 1. Parochi. 2. Laici: quia non sunt capaces jurisdictionis ecclesiasticæ; uti & Religiosi professi non habentes primam tonsuram. 3. Fœminæ, licet sint Priorissæ vel Abbatisssæ, quia non sunt capaces jurisdictionis seu potestatis clavium: Quando verò in Jure dicuntur posse subjectos sibi Clericos suspendere ab officio vel Beneficio, suspensio non accipitur proprie pro censura, cujus violator irregularitatem incurrit, sed latè & improprie pro præcepto, quo Abbatisa Clerico sibi quodammodo subjecto prohibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens ei redditus interea. Vid. Bon. l. c. Laym. n. 3.

Resp. II. In omnes & solos subditos alicui Superiori

Xx 5

periori

or.
lii
dix
viii

- «superiori ecclesiastico, potest ferri censura, quia
 «subjectio & jurisdictio sunt correlativa. *Laym.*
 «cap. 3. *Unde resolves,*
 «I. Non baptizati non incurrunt censuras, si
 «ceteri sint catechumeni: nec mortui; quia non
 «subiunguntur jurisdictioni Ecclesie. Nec refert, quod
 «quandoque mortui dicantur excommunicari,
 «non enim de novo ligantur, sed excommuni-
 «catio prior tantum declaratur, ac vivis prohibe-
 «betur, ne cum iis agant, orando pro illis, sepe-
 «liendo, &c. Similiter dicuntur absolvi ab ex-
 «communicatione, quando sepultura & oratio-
 «nes publicae pro illis permittuntur. *Laym. l. c.*
 «II. Advenae & peregrini brevi tempore ab-
 «senti commorantes, non ligantur censuris lo-
 «corum, generali sententia aut statuto decreto,
 «quia non sunt subditi, *Laym. n. 5.*
 «III. Et si subditi extra suam dioecesim (vel in
 «loco dioecesis exempto) delinquentes contra
 «legem sui Episcopi non incurrant censuram.
 «Superior tamen saltem regularis potest suis
 «subditos, ubicunque existant, per particularis
 «sententiam censuris innodare. *Vid. Laym. l. c.*
 «IV. Heretici, apostatae & schismatici possunt
 «affici censuris, quia per Baptismum sunt sub-
 «diti Ecclesie. *Vid. Laym. l. c.*
 «V. Solus Papa non potest incurrere cen-
 «suram, quia nulli est subiectus, *Bon. l. 6.*

A D D E N D A.

13. **Q**uest. 3. *Quid praeterea notandum sit circa po-
 «tatem ferendi censuras. R. S. 1. Ante omnia
 «pro hoc & sequenti dubio notanda sunt verba
 «Trid. sess. 25. c. 3. De reform. Quamvis excommuni-*

nicationis gladius nervus sit ecclesiastica disciplina, &
 ad continendos in officio populos valde salutaris, sobrie
 tamen magnaue circumspectione exercendus est; cum
 experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incu-
 ratur, magis contemni, quam formidari, & permi-
 cium potius parere, quam salutem. Quapropter excom-
 municationis illae, quae monitionibus praemissis ad finem
 revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis seu subtractis
 rebus ferri solent, à nemine prorsus, praeterquam ab
 Episcopo, decernantur, & tunc non alias, quam ex re
 non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate
 per Episcopum examinata, quae ejus animum moveat,
 nec ad eas concedendas cujusvis secularis, etiam Magi-
 stratus, auctoritate adducatur; sed totum hoc in ejus ar-
 bitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco,
 persona, aut tempore eas decernendas esse judicaverit. In
 causis vero judicialibus mandatur omnibus Judicibus ec-
 clesiasticis cujuscumque dignitatis existant, ut quando-
 cumque executio realis vel personalis in qualibet parte ju-
 dicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant
 se tam in procedendo quam definiendo à censuris ecclesia-
 sticis seu interdicto; sed liceat eis, si expedire videbitur,
 in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet
 pertinentibus contra quoscunque, etiam laicos, per mul-
 ctas pecuniarias, quae locis piis ibi existentibus, eo ipso,
 quod exactae fuerint, assignentur; seu per captionem pi-
 gnorum personarumque distinctionem per suos proprios
 aut alienos executores faciendam, sive etiam per priva-
 tionem Beneficiorum aliaque Juris remedia procedere &
 causas definire. Quod si executio realis vel personalis ad-
 versus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga Judi-
 cem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone,
 arbitrio suo, praeter alias penas ferire poterit. In causis
 quoque criminalibus, ubi executio realis vel personalis,
 ut supra, fieri poterit, erit à censuris abstinendum; sed si
 dicta

or.
 lii
 dix
 VIII

dicta executioni facile locus esse non possit, licet hoc spirituali gladio in delinquentes uti; si tamen de illius qualitas, precedente binâ saltem monitione etiam edictum id postulet. Nefas autem sit seculari Magistratui prohibere ecclesiastico Judici, ne quem communicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub pretextu, quod contenta in prefato decreto non sint observata, cum non ad seculares ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Excommunicatus vero quicumque, si post legitimas monitiones non responderit, non solum ad Sacramenta & communionem sacrosanctam ac familiaritatem non recipiatur, sed si obdurato animum censuris annexus in illis per annum inforderit, contra eum, tanquam de heresi suspectum, procedi potest.

19. §. 2. Avila, Cón. Engel in Jus canon. l. 5. t. 1. n. 15. & alii putant tæminam Jure divino incapacem ferendæ censuræ, quia claves Ecclesiæ nulli fœminæ sunt concessæ, sed soli Petro Apostolis & eorum successoribus, è contrâ Sanch. Laym. Castrop. p. 4. n. 5. aliique cum Xim. n. 1654. probabilius dicunt incapacem esse Jure ecclesiastico tantum, ideóque illi communicari posse, quia potestas ferendi censuras, licet spiritualis sit, non est potestas Ordinis, cum excommunicationis sententia à Papa communicari possit, etiam si non est potestas ferendi censuras, quod nullus potestas spiritualis conferri possit fœminæ, ut potestatem habeant ex privilegio conferendi censuras & instituendi. Potest itaque fœminæ habere clavem jurisdictionis, quamvis non Ordinis: Atque sic solvitur ratio in oppositum. Potest tamen potestatem ferendi censuram nec fœminæ nec laico nec Capitulo ex majore parte committente laicis committere potest Episcopus, qui Canon. Cap. Decernimus, De judiciis, qui est

pra Episcopos, id prohibet. Probabilius etiam videtur, quod non baptizatus nequidem à Papa delegari possit ad ferendam censuram, quia cum non sit membrum Ecclesiae, nihil ad Ecclesiam propriè pertinens ei committi potest, *Krim. n. 1655.*

§. 3. Nemo potest censuram ferre per modum iudicii in causa propria, quia nemo in causa propria est Judex, posset tamen fieri etiam per modum iudicii, si causa esset ita manifesta, ut nec negari posset, nec opus esset examinari, uti & semper fieri potest per modum iustae defensionis, sicuti enim vis vi repelli potest, ita licitum est injustum invasorem per censuram ab injuria arcere, *Diana, Krim. n. 1644. & alii.*

§. 4. Parochus, cum non habeat jurisdictionem externam, neque jus citandi, nequidem potest ex officio declarare, v. g. aliquem esse excommunicatum, nisi ipsi hoc demandetur: potest tamen ex vi latae sententiae excommunicatum prohibere ab ingressu ecclesiae, & remove à sacris, *Pirrhing. l. 1. tit. 31. n. 141. Krim. n. 1634.*

§. 5. Si Papa deprehendatur devius à fide, Concilium potest eum per censuras cogere, ut pareat, *Cap. Si Papa, Dist. 40. Leand. Krim. n. 1664.* Potestque videri *Bellarmin. De Pontificali. 2. q. 30.* fusè quaestionem illam tractans.

§. 6. Episcopus confirmatus, quamvis necdum ordinatus, potest censurare, quia censuram ferre non est actus Ordinis, sed solius jurisdictionis: Dubitatum autem est, an Episcopus existens extra suam diocesim possit subditum suum censurare; Affirmant *Sylv. Nav. Avila & alii,* si causa sit ita clara, ut ejus cognitio non requiratur, quia tum videtur cessare ratio prohibitionis;

or.

lii

dix

viii

tionis : è contrà probabiliùs negant alii cum
Delb. De immun. eccles. c. 12. dub. 6. quia quicun-
 que causa sit clara , ferre censuram est
 actus jurisdictionis contentiosæ, quam in alieno
 territorio exercere non potest, quia ibi tribunal
 non habet.

24. §. 7. Vicarium Generalem Episcopi posse sine speciali mandato ferre censuram censent *Sanch. Garc. Gutt. Gibal. Sbroz. Leuren. in Vicar. c. 147. 148. Krim. n. 1649.* contra *Ugol. Sayr.* & alios, quia hæc pertinet ad potestatem ordinariam Vicarii, qui ex *Cap. 2. De consult. in 6.* ex *Cap. Romana De appell. in 6.* facit unum tribunal cum Episcopo.
25. §. 8. Sedes vacans, sive potiùs, secundùm *de* *sta l. 6. p. 2. n. 2266.* Vicarius Capituli sede vacante potest sicut Episcopus ferre censuras, & absolvere ab eis, aut delegare potestatem ordinariam absolvendi, uti sufficienter colligitur *Cap. un. De major. & obed. in 6. & ex Trid. sess. 24. c. 16. De reform.* ac pluribus videri potest apud *Leurenium* in *Vicario q. 475. 476. 576. Less. in Auctar. v. Absolutio. Casu 10.*
26. §. 9. Clericus conjugatus non potest ferre censuras, nisi separatus à conjuge unica, & edito utrimque voto talis castitatis.
27. §. 10. Superior ipse existens in censura & mandatus, censurare non potest, nec alteri potestatem delegare, saltem re integrâ, quia jurisdictionis ejus est suspensa, *Krimer à n. 1639.*
28. §. 11. Jurisdictio Superiorum religiosorum, saltem eorum, qui specialia territoria non habent, non est conclusa certis finibus territoriorum, sed possunt sibi subditos citare, censurare, capere, ubicunque sint, & nemine impedi-

rato, uti habent Jura & communis cum *Deld.*
dub. 5. f. 2. n. 21.

Q. 4. Quid addendum sit circa illos, in quos fertur
censura. R. S. 1. Archi-Episcopus ferre non po-
test censuras in subditum Episcopi Suffraganei,
nisi visitet actu, vel ad ipsum devolvatur causa
per appellationem, Cap. *Venerabilibus* 7. De sent.
excomm. in 6. *Côn. Krim.* n. 1629.

30.

§. 2. Episcopi, quamvis procedant ut dele-
gati Papæ, item Nuntii Apostolici, legati à late-
re non possunt contra Religiosos exemptos ferre
censuras, nisi id in specie concessum sit illis, *Pel-*
liz. De Regul. tr. 7. c. 1. n. 52. *Krim.* n. 1681. ex
Bullis apud *Rodriq.* tom. 2. qq. Reg. q. 59. a. 5. No-
tat tamen *Pelliz.* n. 56. si censura feratur contra
personas ecclesiasticas à Jure communi per Con-
stitutionem Papæ, aut statuta Nuntiorum Apo-
stolicorum, sub nomine personæ ecclesiasticæ
comprehendi Religiosos etiam laicos & Monia-
les. Addit *Sanch.* in *conf.* l. 6. c. 9. d. 1. à nu. 28.
etiam *Covarr.* & *Henriq.* si Episcopus processerit
per censuram, etiam bonâ fide, contra exem-
ptum, id esse invalidum ipso Jure, in utroque
foro, quia hic est clausula irritans, Possit tamen
Ordinarius denunciare aliquem esse ipso Jure &
facto excommunicatum ob delictum noto-
rium, quia denunciatio nil addit, & in notoriis
non requiritur cognitio judicialis, *Pignat.* tom. 7.
conf. 10. tom. 8. *conf.* 125. De *Luca* in *miscell.*
eccl. disc. 14. Videri potest De *Luca* ibidem &
Krim. n. 1684. & maximè *Pignat.* tom. 7. con-
sult. 44. à n. 14. ubi de hac potestate Episcopi
contra Religiosos multa habent.

31.

§. 3. Episcopus potest subditum suum extra
diocesim existentem ligare censura, quando res
est

or.
lii
dix
viii

est tam manifesta, ut non sit opus cognitione
causæ, vel quando jam antè habita est cognitio
causæ, *Castrop. d. 1. pu. 5. n. 3.* Item, quando
cunque censura ob delictum manifestum im-
fertur per modum statuti universaliter com-
hendentis omnes, sed per modum sententiae
particularis in certam & determinatam per-
nam, & ratio disparitatis est, quia statutum
haeret loco, sententia autem afficit personam
ubique sit, ergo cum hæc sententia non re-
quirat externum factum hominis, v. g. comp-
hensionem, sed coerceat illum in rebus in-
bilibus, non turbat alienam jurisdictionem, ergo
potest exerceri etiam in aliena ditione, *Engel.*
tit. 39. n. 33. Vide dicenda à n. 43.

32. §. 4. Quamvis *Lugo* in *Resp. mor. 1. 6. d.*
& alii putent Episcopum non posse ferre cen-
suram in peregrinum in sua dicecesi commo-
rentem, quia non habet potestatem in personam
ad quam debet ferri sententia, tamen alii
Engel. n. 35. contradicunt, quia sicuti potest
ferri leges, quibus obligentur peregrini, v. g.
non gestandis armis, ita illis legibus potest
di censura, & talis peregrinus ratione delicti
subditus Episcopo, secundum *Cap. ult. de*
compet. Hinc docet Gibal. & ex declaratione
Congreg. Pignat. tom. 1. conf. 170. n. 8. Episcopum
posse ferre censuram in alium Episcopum
imò etiam in Archi-Episcopum in territorio
Episcopi suffraganei delinquentem, quia quod
vis illi sint pares, aut etiam Superiores digni-
tate, tamen ratione delicti fiunt subditi Domini
illius territorii; Quod intellige, si delictum
contra legem communem Ecclesiæ, quia spe-
cialibus præceptis talis Episcopi non tenentur

tegrini, uti notant *Layn. & Krim. n. 1664.* & dictum est l. 1. à n. 685.

§. 5. Spectato Jure communi antiquo possunt Imperator & Reges etiam ab Episcopo censurari, uti patet in *Theodosio* quem *S. Ambrosius* excommunicavit, sed nunc id sibi reservat Papa, adeoque Imperator & Reges, imò & fortè etiam quidam alii supremi Principes, sunt exempti à potestate Episcoporum: *S. Anton.* tamen putat eos adhuc pro casibus notoriis subiacere Episcopis, uti notat *Dicast. d. 1. n. 223.*

§. 6. Censuræ suspensionis & interdicti generaliter latæ in omnes delinquentes, non tangunt Episcopos, sed tantùm alios inferiores, Cap. *Quia periculum* 4. De sent. excomm. in 6. nimirum ne impediatur in exercitio sui Officii: Id tamen non videtur intelligi quoad excommunicationem, cùm de hac non fiat mentio, nec in positivis valeat argumentum à pari, *Nav. Suar. Gibal. Dicast. d. 1. num. 276. Krim. à num. 1687.*

§. 7. Nemo incurrit censuram à se latam, quia nemo tenetur suis legibus quoad vim coactivam & pœnas, sed tantùm quoad vim directivam, communissima cum *Delb. c. 15. dub. 6.* Potest tamen quis occasione censuræ à se latæ incurere censuram ab alio latam, uti si quis conversetur cum alio à se excommunicato, incurret excommunicationem minorem à Papa latam in illos, qui cum excommunicato communicant, quidquid contradicant *Gibal. & Krim. n. 1643.* sicuti si celebret in ecclesia à se interdicta, probabilius est fieri irregularem.

§. 8. Superiores Ordinum possunt Novitios ligare censuris, quia ex voluntate Papæ talem

33.

34.

35.

36.

Tom. VIII.

YY

habent

or.
lii
dix
viii

habent jurisdictionem in illos, qualem Episcopi, *Suar. Pelliz. tr. 2. c. 6. n. 5.*

37. §. 9. Si Regi, Ordini, aut loco religioso concedatur, quod non possit censurari, intelligitur, quod nec ab Episcopo possit: si concedatur aliter, solum intelligitur, quod non possit à Judicibus Episcopo minoribus, *Cap. Ne aliqui, De privileg. in 6. Krim. à n. 1685.*

38. §. 10. Potest etiam tota communitas censurari, v. g. subjici interdicto, quia non requiritur contumacia personarum in singulari, sed sufficit in capite, seu totius moraliter corporis, *Cap. Quae saepe, De elect. in 6.* Attamen non debent, & probabiliter etiam non possunt per inferiorem censurari omnes in communi, sed tantummodo quos culpabiles esse constituerit, uti ex *Cap. Romanus, De sent. excomm. in 6.* colligunt *Leand. & Krim. à n. 1691.* contra multos alios, qui putant censuram esse illicitam, quamvis sciretur omnibus & singulos peccasse, attamen dicunt fore validam.

39. §. 11. Si quis, dum sanæ mentis erat, & querit, potest censurari existens in ebrietate, amentia, quia usus rationis & libera voluntas tantum requiritur ad ponendam causam censuræ, non autem ad incurrendam censuram, *Cap. Strop. d. 1. p. 6. n. 1.* Hinc si perduraret amentia, procedi posset ad pœnam pecuniariam, non tamen mortis vel mutilationis, *Mol. Delib. c. dub. 1. n. 12.* Si tamen amentia perpetuaretur, putat *Laym.* non incursum pœnam censuræ ab homine latæ, quod *Leand. & Krim.* tendunt etiam ad pœnam censuræ à Jure latæ, quia non posset esse medicinalis.

40. Q. 5. An impuberes incurrant censuras. *Re.*

Infantes qui necdum septennium compleverunt, non incurrunt ullas censuras, uti videtur certum ex Jure apud *Delb.* c. 13. dub. 3. & *Dicast.* d. 1. n. 232. quia non supponitur sufficiens in illis esse ratio.

§. 2. Impuberes incurrunt excommunicationem latam in eos, qui ingrediuntur monasteria Monialium, *Trid.* enim sess. 25. c. 5. De Regul., expressè addit, *cujuscunque ætatis sint, Suar. Fasq. Dicast.* n. 227. Etiam probabilius est impuberes incurrere excommunicationem latam in percussores Clerici, uti ex Jure probant *Castrop.* De legibus d. 1. p. 24. §. 2. n. 9. *Delb.* c. 13. dub. 3. *Dicast.* n. 228. & 231., quamvis contradicat *Tambur.* De Communione c. 4. §. 2. Attamen impuberes non incurrunt alias censuras ab homine ferendas, uti tenent multi apud *Dicast.* nu. 229. & cum *Delb.* supra, quia pro ferenda censura debent moneri & citari, ætas autem illa non est sufficiens ad intelligendum ordinem judicium, ideòque de Jure citari non possunt, neque admittuntur ad agendum vel defendendum se in judicio, neque in tali materia tenentur per Procuratorem comparere, cum sit res concernens interna & conscientiam ipsorum.

§. 3. Quamvis probabile sit impuberes non incurrere censuras alias à Jure vel homine latas, uti cum multis habent *Tambur.* supra, *Castrop.* n. 8. *Delb.* supra, *Krim.* n. 1652. Oppositum tamen etiam est valde probabile cum *Suar. Dicast.* n. 232. quia ætas illa est de se capax censuræ, uti fatetur *Krim.*, & nullo Jure probatur esse exempta, uti patet ex textibus, quos adducit *Tambur.* ex quibus tantum colligi potest, quod non teneantur recurrere ad Papam, uti nec senes vel mulieres,

Yy 2

quæ

41.

42.

quæ tamen censuras incurrunt : imò videntur certum in praxi, & fatetur esse verum Delb. quando in totum populum fertur censura interdicti, etiam obligentur impuberes, cum & illi abstineant à divinis, ergo communis sententia est, quòd incurrant censuram interdicti, ergo alias incurrunt, quamvis non tam facile, cum eorum actio sæpius excusetur à peccato.

43.

Q. 6. An ille incurrat censuram, qui est extra territorium vel diocesin Superioris sui statuentis censuram, g. si Episcopus Leodientis sub excommunicatione prohibeat furtum, an eam incurrat Subditus Leodientis, si furtum committat Colonia. 20. 1. Notandum est, quod insinuavi n. 3. 1. esse discrimen inter statutum & sententiam, quòd statutum liget tantum ratione territorii in quo quis est: sententia autem, vel etiam specialia præcepta afficiant personam subditam ubique existentem, *Suar. Delb. c. 12. dub. 1. Krim. n. 1670.* hinc si prohibitio sit statutum territoriale, non ligat absentem, *Cap. 2. De consuetudinibus in 6. statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, sententia excommunicationis promulgatur, & dicitur ejus, qui furtum extra diocesin illius commiserint, minime ligari noscantur, cum extra territorium presentanti non pareatur impune:* Unde contrarium videtur dicendum, si Episcopus per sententiam speciale præceptum alicui sub tali censura prohibuisset furtum, incurreret enim illam censuram absens, quamvis contra eum extra diocesin non posset cum strepitu forensi institui ab *Krimer à n. 1675. & alii apud Delb. f. 4. à n. 2. tamen n. 1. & 8. oppositum tenet, quamvis istea dub. 3. f. 1. à n. 4. item dub. 4. f. 1. videtur recidere in nostram sententiam.*

44.

§. 2. Ibi censetur delictum committi in ordine ad incurrendam censuram, ubi exterius consummatur, quamvis inchoetur alibi: hinc si Cajus in hac diœcesi lethaliter vulneraverit Titium & Titius primò moriatur in alia diœcesi, Cajus non incurrit censuram in hac diœcesi speciali statuto diœcesano latam contra homicidam, *Suar. Laym. Dian. Krim. n. 1673. & 1789. Delb. dub. 1. f. 3.* Quod verum est, quamvis homicidium in ista altera diœcesi etiam prohibitum esset sub eadem censura, nam hoc alterius diœcesis præcepto non ligatur Titius. Putant tamen *Bartol. Bald. Abb. Suar. & alii* cum *Delb. dub. 4. f. 2.* Judicem loci, in quo inchoatum est delictum, posse punire illud alibi consummatum, ita enim videtur colligi ex *L. 1. Cod. ubi de crimine*, ne delicta maneant impunita: sed alii contradicunt, eò quòd tali poenâ, præsertim censuræ, non puniatur inchoatio, sed consummatio.

§. 3. Si Episcopus statuto generali tub censura prohibuerit lusum alexæ, qui ludit in loco exempto intra diœcesin illam, non incurrit excommunicationem, quia non ludit in illa formaliter diœcesi, cum locus exemptus non subiaceat jurisdictioni Episcopi, *Cap. 1. De privil. in 6. Henr. Avil. Cón. Hurr. Delb. f. 4. Krim. n. 1680.*

§. 4. Qui fugit commisso delicto, secundum *Abb. Covarr. Laym. Krim. n. 1677. & alios*, potest citari per nuntium vel litteras à suo Episcopo, & si contumax sit, censurari, ex *Cap. Extus, De Cleric. non resid.* eò quòd Episcopus sic videatur dicere Jus intra suum territorium, licet nuntius illud extra territorium exequatur per executionem non judicialem, sed sine strepitu. Contradicunt alii multi cum *Delb. dub. 5.* qui dicunt

Y y 3

nul-

nullam citationem fieri posse in alieno territorio, eò quòd omnis juridica citatio fit actus iudicialis fori contentiosi. Quòd si in delicto manifesto nullà citatione opus esset, dixi n. 23. Episcopum posse ferre censuram in subditum suum in alia diocesi existentem.

DUBIUM IV.

47.

Ob quam causam possit ferri censura.

Resp. Ob solum peccatum externum, censuræ proportionatum & conjunctum cum contumacia: Et quidem in interdicto loci potest esse alienum, v. g. Prælati vel communitatis; (non tamen hominis privati) aliàs requiritur proprium. *Bon. d. 1. q. 1. p. 3. Unde resolves,*

I. Non possunt censurari infantes vel amens, qui non peccant. *Bonac. p. 4. Laym. l. 1. t. 5. p. 4. c. 4. n. 3. ex S. Thom. Suar. &c.*

II. Etsi ob peccatum veniale interdum ferri possit levis suspensio vel leve interdium, & communicatio tamen major, suspensio gratiæ & interdium personale speciale (quidquid sit de generali) non potest ferri, nisi ob culpam mortalem, quia alioqui pœna non esset proportionata culpæ: Imò cum sint pœnæ medicinales, non debent infligi pro quovis mortali, sed quibusdam tantum, ne censuræ contumantur, ut monet *Trid.*

III. Actus peccati, ob quem censura fertur, debet esse mortalis, non tantum quoad actum internum, sed etiam quoad substantiam operis externi: Hinc non excommunicatur leviter percussus Clericum, etsi intentionem mortalem habuisset; uti nec, qui interiùs tantum lapsus in hæresin, quam exteriùs non significavit, quod Bon. loc. IV. perfectum non tenent stringentia non juvenantur quatur dans, co indigno cuto, qu fragum genere dendum sulente commu dicunt non se Quæ se V. C. culat e vitas, in verten cibilis, percut. Clericu do, n comm non es Dix & crast modu qui pr verba,

vit, quia Ecclesia tantum iudicat de externis, Bon. loc. cit.

IV. Actus peccati in suo genere debet esse perfectus & consummatus, nisi expresse aliud sonent verba legis, quia poenae & odia sunt restringenda: Hinc excommunicationem homicidæ non incurrit favens, mandans, consulens, iuvans, nec vulnerans lethaliter, nisi mors sequatur. Item quando excommunicatur mandans, consulens, &c. vel ferens suffragium pro indigno, subintellige, efficaciter seu effectu secuto, quia sine eo mandatum, consilium & suffragium non est completum & perfectum in genere homicidii, furti, &c. Alii tamen attendendum esse putant, utrum in mandantes, consulentes &c. principaliter & per se feratur excommunicatio, an verò accessoriè tantum; & dicunt priore casu esse excommunicatos, etsi non sequatur effectus, non item in posteriore: Quæ sententia in praxi est tutior, Bon. l. c.

V. Quidquid excusat à peccato mortali, excusat etiam à gravi censura, v. g. materiæ parvitas, impotentia legem implendi, defectus advertentiæ & deliberationis, ignorantia invincibilis; sive ea sit facti, ut v. g. si nescias, quem percutis, esse Clericum; sive Juris, ut si scias esse Clericum, teque mortaliter peccare percutiendo, nescias tamen percussionem illam sub excommunicatione prohibitam esse. Ratio, quia non es contumax.

Dixi, *Invincibilis*: quia ignorantia culpabilis & crassa non excusat, nisi addatur in lege certus modus, v. g. qui hoc fecerit scienter, consultò, qui præsumpserit ausu temerario violare, (quæ verba, utpote in re odiosa, accipienda sunt stri-

or.
lii
dix
III

«ctè) talis autem non potest dici temerariè præ-
 «sumere, nisi ignorantia esset affectata forma-
 «lem dolum includens, *Escob. r. 4. c. 6. n. 37. Saub.*
 «*De Matr. l. 9. d. 32. n. 31.*
 « VI. Non incurritur censura ob peccatum so-
 «li naturali vel divino Juri repugnans, sed re-
 «quiritur præceptum Ecclesiæ, quod contum-
 «aciter violetur. Item, nec ob peccatum mere-
 «præteritum potest censura infligi ab homine,
 «nisi aliquo modo pendeat in futurum, ratione
 «scandali vel restitutionis non factæ vel perseve-
 «rantia in peccato post monitionem, quia ad
 «contumacia. Nec refert, quòd quis ob pecca-
 «tum præteritum, vel etiam sine peccato (modo
 «iusta causa subsit) possit ad tempus arceri ab
 «aliorum consortio, altari, Communione &c. et
 «subinde fit in Religionibus, & in Jure etiam vo-
 «catur excommunicatio vel suspensio, sed late-
 «quia non est censura propriè dicta, cujus vo-
 «latio inducat irregularitatem, sed simplex tan-
 «tùm pœna, *Fill. tr. u. n. 186.*
 « VII. Non incurritur censuram, qui legem trans-
 «greditur ex gravi metu, licet quandoque non
 «excusetur à gravi culpa, quia non censetur con-
 «tumax, *Laym. c. 5. n. 9. Bonac. q. 2. p. 3. n. 2. c.*
 «*Suar. Kon. &c.*
 « VIII. Censura invalida est ex triplici capite
 « Primo, ob defectum ferentis, si scilicet careat
 «jurisdictione, vel etiam habeat impeditam præ-
 «censuram, vel suspensam per legitimam appella-
 «tionem, de qua v. *Laym.*
 « Secundo, si substantialis ordo judicii prætere-
 «tur, ut si reus non citetur nec moneatur sine
 «comminatione censuræ. Ratio, quia non censetur
 «contumax, qui ante non fuit monitus de præ-
 «cepto &
 «de censu-
 «ticulari
 «tentiam
 «tu tam
 «ne, cum
 «idem
 «declara-
 «tione d
 «crimen
 «denter
 «Porro
 «dicta m
 «Canone
 «una trib
 «tribus v
 «causa ce
 «emplum
 «alioqui
 «cuis. *Fill*
 «Tertio
 «deficere
 «nec secu
 «stat. 2. 5
 «non tar
 «eo non
 «tur. 3.
 «juridicè
 «præsum
 «sentent
 «bilius c
 «foro tar
 «dalum.

cepto & poenâ annexâ : Quod tamen intellige
de censura ab homine lata per sententiam par-
ticularem ; quia quæ fertur à Jure vel per sen-
tentiam generalem, vel etiam specialem, respe-
ctu tamen actûs futuri, non eget aliâ monitio-
ne, cum lex aut sententia seipsam satis moneat.
Idem est de sententia non illativâ censuræ, sed
declaratoriâ tantum, quia absque alia moni-
tione declarari potest censura incurfa, quando
crimen, cui est annexa, commissum esse evi-
denter constat.

Porrò ut censura sit licita, requiritur, 1. ut
dicta monitio sit Canonica, id est, trina, juxta
Canones; etsi aliquando ex justâ causa sufficiat
una tribus æquivalens, v.g. moneo te semel pro
tribus vicibus. 2. Ut ex scripto recitetur. 3. Ut
causa censuræ exprimat. 4. Ut reo petenti ex-
emplum scripturæ, intra mensem tradatur;
alioquin Judex ipse suspenditur à divinis offi-
ciis. *Fill. r. n. c. 4.*

Tertio, ob defectum justæ causæ. Hæc autem
deficere potest tripliciter, 1. si nec à parte rei,
nec secundum allegationes fori externi subsi-
stat. 2. Si à parte rei crimen subsistat quidem,
non tamen in ordine ad judicium, quia reus de
eo non confitetur, nec legitimè de eo convinci-
tur. 3. Si à parte rei non subsistat crimen, etsi
juridicè probetur, ideòque titulum seu causam
præsumptam habeat Judex: In quo casu etsi
sententia à parte rei sit injusta, ideoque proba-
bilis censura non liget in foro conscientiæ, in
foro tamen externo servari debet, propter scan-
dalum. *V. Laym. c. 6.*

Dr.
lii
dix
viii

A D D E N D A.

48. **Q**uest 7. *Quid addendum sit circa actum, qui non incurritur censura.* R. §. 1. Quamvis actus non lo telte fit factus, per illum tamen incurritur censura, si verè fit externus, licèt per accidens fit occultus, cum communi *Dicast. d. 2. n. 75.* Si quis tamen, v. g. hæresin internam manifestat, vel in Confessione, vel etiam extra eam ad potendum consilium, per illam sic manifestatam non incurritur censura, uti pluribus dictum est l. 6. p. 2. à n. 1649. ubi explicavi, quando non peccatum internum censeatur prodire in actum externum. Et conformiter ad dicta ibidem n. 1653. dicendum est hìc cum *Krim. n. 175.* quis internè consentiens in hæresin, externè loquat, *ita est*, vel percutiat mensam, per hoc non censeri hæresin esse externè manifestatam, quòd *ita est*, aut percussio mensæ, est aliquid plane indifferens ad manifestationem hæresis.
49. §. 2. Si censura sit lata contra non observantes aliquod præceptum, qui externè tantummodo fictè illud observat non autem internè, si autem internus requiratur ad substantiam rei præceptæ, incurrit censuram, quia non ponit rem præceptam, è contrà si actus internus non spectat ad substantiam rei præceptæ, non incurrit, quia ponit rem præceptam; hinc qui externè tantummodo audit Missam sine ulla intentione audiendi, non incurrit censuram latam contra negligentes Missam, quia intentio audiendi spectat ad substantiam Missæ præceptæ secundum dicta l. 1. n. 1649. è contrà qui externè tantum jejunat sine intentione jejunandi, non incurrit censuram latam

contra non jejunantes, quia intentio jejunandi non spectat ad substantiam jejunii præcepti, secundum dicta l. 1. à n. 695.

§. 3. Quando levibus præceptis adduntur 50. censuræ, non sunt propriè censuræ, sed comminationes ad terrorem, unde etiam quando Superior sub excommunicatione præcipit rem & absolutè & etiam ex circumstantiis levem, transgressio non ideo fit mortalis. In dubio autem, an præceptum sit leve an grave, standum est iudicio Superioris: sed si utrumque sit probabile, nempe & quòd sit grave & quòd sit leve, censeri potest leve quia possessio est pro libertate, ut cum aliis *Dicast.* n. 202. 208. 211. Potest tamen restitutio levium per venialia tantùm ablatorum, si nunc simul faciant materiam gravem, præcipi sub excommunicatione, quia retentio eorum est mortalis.

§. 4. Si delictum, v. g. furtum prohibitum 51. sit sub censura, hæc non incurritur, si furtum sit leve, quamvis ex eo sequatur grave damnum, quia furtum prohibetur in se, ergo ut subjaceat censuræ, debet in sua ratione furti habere malitiam gravem, *Bon. Fill. Nav. Vasq. Reb.* aliique cum *Fenech.* in floribus casuum in additamento n. 61. rectè autem notat *Lugo De just. d. 8. n. 22.* si furatus sit rem gravem, quamvis mutata voluntate statim restituat, ita ut grave damnum domino non sit natum, incurri censuram, non quia grave sit domino carere re suâ per ejusmodi brevissimum tempus, sed quia grave est carere cum tanto periculo retentionis, hinc ablatio illa erat injuria gravis, non tantùm affectivè, qualis est, si fureris nummum putans esse aureum, sed etiam effectivè in primo fieri, quia grave damnum

Dr.
Lii
Dix
VII

num patitur, qui privatur pro tunc re sua
potentiâ recuperandi, subitque periculum ma-
gnum non recuperandi.

52. §. 5. Si quis v. g. furetur solidum ex in-
tione per similia furta colligendi ducatum, in
gulis furtis de se levibus peccat mortaliter, sed
non ideo incurrit censuram vel reservationem
impositam gravi furto, quia non est furtum
ternum grave in se, sed tantum ex intentione
ternâ, *Vsq. Lugo De pœn. d. 16. n. 36.*

53. §. 6. Si mors quomodocumque etiam per
raculum non sequatur, qui lethaliter vulnera-
vit, non incurrit censuram impositam homici-
dæ, quia quamvis posuerit actionem occisive
re ipsa non occidit: si tamen vulneravit etiam
non lethaliter, & læsus propter vulnus illud
cedente aliâ causâ accidentali moriatur, in-
ret irregularitatem, quia hæc imposita est etiam
danti causam vel occasionem homicidio, et
cum aliis *Dicast. De censur. d. 2. n. 127.*

54. §. 7. Si lethaliter vulneratus prius post
duum moriatur, & qui vulneravit interce-
leat, confiteatur & absolvatur, *Lugo De pœn. d. 16. n. 453. Avers. De pœn. q. 10. f. 2. Dicast. De pœn. d. 7. f. 11. n. 130.* dicunt adhuc incurrit
censuram propter peccatum præteritum pro
conditione effectus secuti, & quidem certum
detur, secundum dicta l. 1. n. 618. & postea
cenda quod incurritur irregularitas alia
pœnæ extra censuras, ad illas enim incurritur
non requiritur contumacia, cum sint pœnæ
re vindicativæ criminis præteriti, uti recitat
*cast. De juram. d. 2. n. 274. Bosco supra, præteritum
que ex Jure Tann. De pecc. d. 4. q. 3. n. 52. Cast. De
tr. 2. d. 1. pu. 3. n. 2. Wiggers apud Bosco n. 10.*

Mart. Oviedo, Krim. n. 1702. & 2492. Delb. c. 2. d. 8. f. 10. probabile esse non incurri censuras, nisi pro foro externo tantum, quia in foro interno feruntur tantum in inobedientes & contumaces, qualis non est, qui crimen retractavit, sed respondent alii inobedientiam & contumaciam sufficientem esse illam, quæ continetur in ipso opere lethalis vulnerationis, quam Jus prohibet sub excommunicatione latae sententiæ, si mors sequatur: & hæc sententia videtur probabilior, quam etiam defendit *Bosco* supra.

§. 8. Qui se inebriat intendens vel prævidens homicidium à se in ebrietate causandum, si causetur, secundum *Gl. Palud. Silv.* & alios incurrit censuram homicidio annexam, quia est plenè voluntarium in causa, & secutum in ebrietate est tantum velut conditio, quæ non requirit libertatem, ut nec mors post vulnerationem sine libertate, imò & post retractationem secuta, secundum dicta n. 54.

§. 9. Quandoque censura imponitur propter contemptum, sive faciendi aliquid per contemptum, pro quo notat *Sperell. decis. 113.* contemptum multipliciter fieri posse, 1. virtualiter, & dicitur materialis, qui includitur in omni transgressione legis. 2. Interpretativè, si adfit consuetudo & intentio continuandi transgressiones. 3. Secundum quid, si quis in universum velit subijci legi & Superiori, attamen non hinc & nunc in re levi. 4. Indirectè, si non sit contemptus legis vel Prælati, sed tantum executionis rei, quæ præcipitur. 5. Formaliter & directè, si quis legem transgrediatur, quia voluntas ejus renuit subijci ordinationi ipsiusmet legis vel Superioris, ita ut ideo, quia renuit subijci, procedat ad trans-

55.

56.

transgressionem, uti notat *S. Th.* 2. 2. q. 186. a. 9. ad 3. & pluribus explicavi l. 5. à n. 237. Notat etiam *Pignat.* tom. 5. conf. 8. n. 2. contemptum dici negativum, si quis de re aliqua nullam curam habeat, ei tamen nullam iniuriam: è contrà tum esse positivum, si ad aliquem actum injuriæ vel irreverentiæ verbum aut facto ipso: & de hac etiam dixi l. 5. n. 237. Ad incurrendam autem censuram tali modo impositam, requiritur contemptus positivus formalis legis, uti habet communis cum *Roell.* supra.

57. Q. 8. Quid dicendum sit de mandante, consulete cooperante. *Re.* §. 1. Censura, quæ fertur contra facientes vel committentes aliquod delictum, non cadit super mandantes vel consulentes, nisi exprimitur in lege, vel lex alioqui redderetur inutilis, cum enim hæc leges odiosæ sint, extendendæ non sunt, *Sanch. Cón. Avil. Hurt. Pelliz. Cestrop.* d. 1. p. 7. n. 21. *Pignat.* tom. 9. conf. 11. n. 2. *Krimer* n. 1693. contra *Silv. Rosell. Leandr.* Non obstat, quòd is qui mandat, moraliter faciat delictum, nam quamvis moraliter faciat in ordine ad peccatum, non tamen in ordine ad poenam censuræ, quia in pœnalibus benignior interpretatio est sequenda, secundum dicta l. 1. n. 596. & 826.

Obji. Facientem & mandantem par poena comprehendit, *Cap. Nuper, De sent. excomm. Re.* Hoc esse quando lex ita statuit: de cætero, sensus legis in hoc esse pares, quòd uterque mereatur poenam, quamvis non semper eandem.

58. §. 2. Si verba sic habeant, incurret talem censuram, qui per se vel per alium hoc fecerit, comprehenduntur mandantes & dantes pecuniam.

fine, ut fiat, consulens tamen non comprehenditur, quamvis tum comprehendatur, si dicatur, quomodocumque quis fuerit causa, si quis fuerit causa &c. in dubio autem, an quis comprehendatur necne, judicandum est non comprehendi, quia materia est odiosa, ita cum aliis *Dicast. d. 1. num. 229.*

§. 3. Censura tum fertur tantum accessorie 59. in mandantem vel consulentem, si in lege exprimitur etiam mandans vel consulens, attamen ita, ut lex non respiciat præcisè mandatum vel consilium, sed potius ipsam rem seu effectum, v. g. homicidium, quod quia vult impediri, ideo etiam indirectè prohibet mandari vel consuli. E contra tum principaliter fertur etiam in ipsum mandantem vel consulentem, si velit impediri non tantum ipsum effectum, sed etiam directè in se, & ratione sui ipsomet mandatum & consilium.

§. 4. Si censura feratur principaliter in mandantem vel consulentem, incurritur, quamvis mandatum & consilium revocetur, nec sequatur effectus, quia posita jam est actio in se & ratione sui verita sub censura, *Gibal. Krim. n. 1684.*

§. 5. Si censura accessorie tantum feratur in mandantem, & hinc revocari mandatum, eaque revocatio innotuerit mandatario ante effectum patratum, quamvis postea patretur effectus, mandans non incurrit censuram, quia non est causa moralis effectus secuti, *Diana, Gibal. Krim. n. 1698.* Si autem de mandato doluerit & revocari, sed revocatio non innotuerit, docent multi cum *Dicast. d. 1. à n. 290. & d. 2. n. 344.* quòd censuram incurrat, etiam si tunc fortè esset in statu gratiæ, quia sufficit commissam esse culpam, cx

Dr.
lii
ix
III

ex vi cuius sequitur talis effectus. Attamen in III. Hurt. & Krim n. 1699. dicunt non incurri, quia non est in actuali contumacia, dum censuram incurere deberet, censura autem non incurritur sine actuali contumacia: sed secundum dicta n. 54. videtur satis esse, quod fuerit contumacia in ipso opere mandati ab ipso facti.

62. §. 6. Si censura accessorie tantum feratur in consulentem, & hic revocavit consilium, loquendo conformiter ad dicta l. 3. p. 2. n. 23. et probabilius, quod tum adhuc incurrat censuram effectu secuto, quando suo consilio talem rationem addidit moventem ad agendum, quod consilio etiam revocato pergebat movere consequentem, hoc enim casu consilium ejus, quantumvis sit revocatum manet moraliter in motivo. Io suggesto, & pergit esse causa moralis effectus secuti: aliud est in mandato, nam ratio agendi hic est purum mandatum, quod quando revocatur, desinit esse, in consilio manet ratio suggesta, quæ est ratio agendi, si tamen ostendatur quod ratio suggesta sit falsa, tum idem est quod dictum est de mandato, & non incurritur censura. Quod si dehortatus fuisset, quantumvis potest, probabile est non incursum censuram probabilius tamen adhuc est oppositum, quod ratio ab ipso suggesta pergit movere, ergo consilium manet causa moralis effectus secuti ita Dicast. d. 1. à n. 293.

63. §. 7. Si Confessarius mandaverit Reo, testimonium suum, quod non tenebatur, manifestare Judici, & ideo puniatur morte, docet Krim. 1706. Confessarium incurere censuram mortalem contra accessorie mandantes homicidium, quod hæc mors per se sequitur ex illo mandato, quod

Confessario erat mortaliter illicitum : Oppositam credo esse probabilius, nam licet fuerit causa injusta mortis, tamen non mandavit eam inferri, ergo in rigore non fuit mandans homicidium, hic autem in odiosis non est facienda extensio.

§. 8. Si mandasti vel consuluisti hoc, quod licet tu non mandasses vel consuluisses, alius tamen mandasset vel consulisset, cadis in censuram latam contra mandantes vel consulentes, quia tu prior fuisti causa effectus illius, ergo tu prior incurris censuram, quam alius incurrisset, *Dicast. n. 298.*

§. 9. Si mandasti vel consuluisti hoc, quod nihilominus sine tuo vel alterius mandato aut consilio erat ponendum ab executore ad hoc determinato, probabile est te non incurrisse censuram, quia effectus jam independenter à te habebat suam causam, *Gibal. Krim. n. 1704.* Si autem promovisti, ut saltem celerius vel promptius fieret, conformiter ad dicta l. 3. p. 2. n. 49. etiam probabile est cum *P. Nav. Mol. Vasq.* te incurrisse, quia verè attigisti positionem effectus, & sic concurrente ad circumstantiam attigisti etiam substantiam: sed etiam probabile est te non incurrisse, quia non videris attigisse substantiam, sed tantum modum, ut celerius & promptius fieret, quod nihilominus ex præsentè dispositione executoris erat ponendum, ita cum aliis *Dicast. n. 300. & Delb. c. 2. dub. 8. f. 13.*

§. 10. Si dubium sit, an effectus, qui est secutus, fuisset secuturus sine meo mandato vel consilio, v. g. an Titius fuisset occisurus, si ego non suassem, multi dicunt, me posse præsumere, quod non incurrerim censuram, quia libertas

Tom. VIII.

Z z

mea

mea est in possessione, sed oppositum est probabilius, quia delicta non præsumuntur, ergo præsumere non debeo, quod Titius ex sua malitia fuisset positurus effectum, ergo ex facto præsumi debet, quod occisio sit secuta ex meo mandato vel consilio, *Sperell. decis. 77. n. 40. Sanch. De Matr. l. 2. d. 41. n. 17. Dicast. n. 302.* Si tamē Titius fuisset capitalis hostis occisi, vel antecedenter mortuus, minatus vel machinatus, rectē præsumeretur occisionem fuisse secuturam sine me, ideoque posse me judicari immunem à censura.

67. Q. 9. Quid notandum sit circa modum, quo feratur censura. R. §. 1. Censuræ ferri possunt sine conditione, v. g. *si non solveris intra mensem, si peccatum commiseris*, Cap. Præterea 40. De appell. Et quando Cap. Romana 5. De sent. excomm. in 6. prohibetur, ne fiat, intelligitur tum non ferri, quando non est iusta causa, quæ plerumque erit, ideoque addi debet causa, cur sic feratur, deinde prohibitionem illam esse consuetudinariam contrariā abrogatam putant *Fill. Pelliz. De Reg. tr. 7. c. 1. n. 74. Krim. n. 1752.* An autem talis censura incuratur, si Judex ante impletam conditionem moriatur, aut ille, cui præcipiebatur, ante impletam conditionem excedat è territorio Judicis, dicam n. 103. & 104.

68. §. 2. *Silv. Nav. Sayr. Henriq. Ugol. Vasy. Grotius, Krimer n. 1746.* dicunt censuram sub conditione latam non valere, v. g. si dicatur, *præcipitur hoc sub pena excommunicationis vel suspensionis*, hæc verba nihil determinatè significant, etiam nihil determinatè efficiunt: è contrariò *Bonac. Fill. alii que cum Pelliz. n. 72.* dicunt, quod quidem soli Papæ licitam, semper tamen verum re, è quocumque sic feratur, quia est determinata

confusè, & determinabitur magis per electionem censurati, uti Confessarii sæpe imponunt hoc vel illud pro pœnitentia, prout pœnitens voluerit eligere, ita & hic ligabitur illâ censurâ, quam præeligit; Quòd si neutram eligat, ligabitur utrâque, hæc enim debet esse mens ferentis, ut eludere non possit pœnam, adeoque ut unam eligat, vel teneatur utrâque.

§. 3. Censura indeterminatè lata in unum è duobus, invalida est, quia nihil operatur, cum non habeat determinatum subjectum, in quo cadat, *Suar. & alii cum Krim. n. 1748.*

§. 4. Censura, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, debet, per se loquendo, nisi ferens sit privilegiatus, in scripto ferri, & à Judice ipso proferri, expressâ illius causâ: Esset tamen valida sine scripto, *Fill. Bonac. Leand. Dicast. d. 2. à n. 231. Krim. à n. 1731. Cap. Cum medicinalis 1. De sent. excomm. in 6. sic habet: Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur, exemplam verò hujusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus. . . . Si quis autem Judicium hujusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu ecclesiæ & divinis officiis noverit se suspensum. . . . Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari: talis tamen censura generaliter lata non tangit Episcopos secundum dicta n. 34. Estque præterea notandum, quòd Prælati Mendicantium, aut, uti habet *Pelliz. n. 75. Regularium*, habeant privilegium ferendi excommunicationem solo verbo, non scripto. Notat etiam *Sperellus decif. 39. à n. 50. Canone illo obligari solos Superiores**

70.

71.

Dr.
Lij
ix
III

Episcopo inferiores, nec obligari denunciante, præmonentes ut caveatur censura, sed solos censurantes. Satis autem est scribi per alium, & subscribi à Judice, ac per alium coram & nomine Judicis legi, uti habent AA. cum *Sperell.* à n. 1. qui à n. 22. & 41. infert Judicem ferentem sine scripto sæpe excusari, 1. si alicubi sit contrarius stylus. 2. Si adsit ignorantia, & absit dolus. 3. Si sententia non sit pura, sed v. g. conditionalis, nisi solverit intra tres dies. 4. Si sententia effectum non habuerit. 5. Si scriptio fieri non possit, & sit periculum in mora, &c. Videri possunt plura apud *Pignat.* tom. 6. conf. 19. à n. 29.

71.

§. 5. Si causa de cætero subsit, & censura à Superiore invito feratur ex metu cadente in vicinum constantem, probabilis est cum *Castrup.* d. 1. p. 5. n. 2. & *Krim.* n. 1646. valere, quia qui per metum geruntur, Jure naturæ valent, cum metus relinquat voluntarium, nec rescitur, quod Jus positivum rescindat sententiam censuræ, uti quod absolutionem à censura metu extortam rescindat scimus ex Cap. un. *De his que vi,* quia nempe hoc postremum erat magis in favorem potestatis ecclesiasticæ, *Krim.* n. 1647.

72.

Q. 10. Quid notandum sit circa prærequisita, nequam feratur vel incurratur censura. R. §. 1. Lentè procedendum est in censuris secundum *Trid.* relatum n. 18. & prius tentanda alia media, *Barr.* *Felin.* *Pignat.* tom. 6. conf. 19. n. 22. ac ordinari præmittendæ monitiones tres cum intervallo aliquot dierum, uti colligitur ex illis, que edicit *Sperell.* decis. 160. à n. 1. tamen idem res ostendit à n. 16. & pluribus decis. 48. à num. 1. quando agitur de reprimenda violentia & turbatione actuali jurisdictionis exercendæ, non est

esse opus istis monitionibus, dummodo detur breve tempus, intra quod contumax citatus parere possit, & à violentia desistere. Et eadem firmat *Pignat. tom. 1. conf. 170. n. 9.*

§. 2. Ut incurratur censura ipso facto à Jure 73.
lata, aut etiam ab homine per sententiam generalem & publicam circa delicta futura, non prærequiritur ulla monitio, quia Jus & statutum censuram imponens, cum sit publicum & permanens, semper manere intelligitur, uti rectè *Busenb. Delb. c. 2. d. 4. f. 22. Engel 1. 5. tit. 39. n. 8.* Quòd si censura feratur ab homine ob culpam commissam, ut censeatur contumax, prærequiritur monitio ad instantiam partis læsæ, & auctoritate ejus, qui censuram feret, facta personaliter ipsimet censurando coram testibus, aut si dolosè lateat, in ejus domo vel ecclesia, aliòve loco publico, eaque trina & in scripto, additis causis, & concessis debitis intervallis, v. g. duorum saltem dierum, ita *De Luca De Benef. disc. 60. n. 7. Pignat. tom. 6. conf. 19. n. 4.* urgente tamen causâ licitè feretur, si præcesserit una monitio sine solito intervallo, & quamvis causa non siturgens, dummodo præcedat una monitio & morale intervallum pro explenda actione præcepta, aut pro vitanda prohibita, censura adhuc erit valida. Quòd si omittatur omnis monitio, probabile est contra *Pignat. à n. 6. & Pelliz. tr. 7. c. 1. n. 78.* non fore validam, quia non erit medicinalis, debet autem illi monitioni annecti censura, non ferendæ sed lætæ sententiæ, *Dicast. d. 2. dub. 20. & Castrop. d. 1. pu. 5.* ubi n. 5. notat, quòd suspensio & interdictum quando feruntur, non ut censuræ, sed ut pœnæ & vindictæ, tum monitionem præviam non requi-

quirant, & idem habet *Pelsiz.* suprà n. 80. ubi n. 78. dixit, quòd quando non tantùm peccatum, sed & contumacia est notoria, etiam non prærequiratur monitio, addit autem n. 79. Prælatos regulares communiter non egere tali præmonitione. Videri possunt *Delb.* suprà & *Krim.* à n. 1712.

74. §. 3. Quamvis lex tulerit censuram ipso facto, nec prærequisita fuerit ulla monitio, prærequiritur tamen citatio censurati, ut paulo post dicitur. Nequit autem ferri excommunicatio et iudiciis etiam indubitatis, sed requiritur certa, plena & concludens probatio, *Fill. Sperell.* *Pugnat.* tom. 9. conf. 11. n. 5.

75. Q. II. Quid notandum sit circa denunciationem censuræ. R. §. 1. Denunciatio est executio & publicatio censuræ, facta ab eo, qui censuram tulit. *Cap. Cura.* 11. q. 3. *Cap. Peruenit* 1. & *Cap. Populalis* §. *Verum*, De appel. *Cap. Parochianos*, & *Cap. Conquesti*, De sent. excomm. Hæc autem denunciatio intelligitur de censura lata in particularem personam à Judice post canonicam monitionem, *Krim.* à n. 1765.

76. §. 2. Ante denunciationem, v. g. excommunicationis incurse reus citari & audiri debet, aliàs denunciatio nulla est, *Clement. Sape*, De verb. signif. *Nav. Man. c.* 22. n. 10. & l. 5. conf. De sent. excomm. conf. 20. n. 20. *Covarr.* in *Cap. Alma mater* cõcl. 2. De cens. De *Luca.* De *Benef.* d. 60. n. 7. *Mench.* casu 541. n. 7. & casu 543. n. 27. *Diana* p. 5. t. 9. R. 61. *Suar. Castrop.* d. 1. p. 9. n. 12. *P. l.* 2. tit. 29. f. 3. §. 3. *Dicast.* d. 2. n. 274. *Sperell.* d. 48. *Pignat.* tom. 9. conf. 49. & tom. 6. conf. 11. n. 48. & 68. Et si reus se correctum & submit-

ostendit ad n. 177
§. 3
execut
præreq
aliæ ta
vatio c
væ, in
non ob
quam
jure, n
declara
ad tale
fulas il
pena
va sent
clausu
tione
punctu
Dian. F
Sereniu
declara
cursæ
crimir
seatur
purgan
tiz per
habili
irregul
quia li
est inh
quam
nitiva
§. 4

ostendat, purgat contumaciam, nec procedi potest ad denunciationem censuræ, *Suar. Gibal. Krim.* n. 1770.

§. 3. Pœnæ medicinales, quæ secum ferunt executionem, & ipso facto incurruntur, non prærequirunt sententiam declaratoriam delicti: alie tamen pœnæ ecclesiasticæ, quales sunt privatio officiorum, privatio vocis activæ & passivæ, inhabilitas ad officia, confiscatio bonorum, non obligant ante sententiam declaratoriam, quamvis ferantur sub his clausulis: *ipso facto, ipso jure, nullâ Judicis expectatâ sententiâ, ante omnem declarationem*, nimis enim durum foret obligari ad tales pœnas in se exequendas. Itaque per clausulas illas tantum intelligitur, quod incurratur pœna sine alio ministerio Judicis, & absque nova sententia condemnatoria, & præterea talis clausula hoc operatur, ut postea secutâ declaratione criminis retrahantur pœnæ usque ad punctum commissi criminis, ut putant *Pasq. Dian. Pelliz. tr. 7. c. 1. n. 66.* Addunt *Less. Barb. Srenius, Krimmer* n. 1929. per verba illa, *absque alia declaratione*, intelligi de declaratione pœnæ incursum, attamen requiri adhuc declarationem criminis commissi: ideoque etiam, ut quis censetur suspectus de hæresi & citari possit ad se purgandum, requiritur declaratio infordescens per annum. Si tamen imposta sit aliqua inhabilitas, quæ confurgit ex actione, uti est v. g. irregularitas, tum non requiritur declaratio, quia licet etiam sit pœna, principaliter tamen est inhabilitas, & lex potius declarat inhabilem quam puniat, ut proinde non sit propriè lex punitiva; licet ex ipsa sequatur aliqua pœna.

§. 4. Quamvis excommunicatio regulariter

Zz 4

fer

Dr.
Lii
ix
III

ferri non possit ab homine ob culpam præteritam, quia, ut incurratur, requiritur actualis contumacia, si tamen à Jure lata fuerit, & ab antecedenter contumace incurfa, potest ejus declaratio fieri etiam post delictum, uti plerique tenent cum *Suar.* & consentit *Sperell.* decis. 160. à n. 44. saltem tum, si ille, qui deliquit, non recedat ab audacia vel contumacia.

79. §. 5. Si certum sit aliquem incidisse in censuram, Judex potest eum declarare, sed non tenetur. Nominatim tamen excommunicatos, & manifestos Clerici percussores tenetur denunciare.

80. §. 6. Si Judex sciât Titium pro foro interno esse absolutum à censura, docent *Hemiq.* l. 7. de Indulg. c. 13. n. 2. & l. 14. De irreg. c. ult. n. 1. *Decius* cons. 139. n. 3. *Felin.* ad Cap. *His*, De accus. n. 7. non esse pro foro externo puniendum. Et quoad impedimentum Matrimonii, si fiat esse dispensatum, & nemo illud denunciavit, similiter locutus sum l. 6. p. 3. n. 872. cum *Suar.* l. 3. d. 15. à n. 13.

81. §. 7. Denunciatio fit publicè in ecclesiis, & postea in scriptis affigitur ad portas ecclesiarum cum expressione causæ. In solenni anathemate adhibentur plures ceremoniæ, de quibus dicitur l. 16. possuntque plura videri apud *Suar.* d. 3. l. 1.

82. §. 8. Circa denunciationem aliam censuræ, sive accusationem illius, qui commisit crimen, cui annexa est censura, videri potest *Delb.* c. 2. §. 17. & 18. qui contra alios docet sæpe esse obligationem denunciandi, quamvis crimen probare non possis, & quamvis lex prohibens fiat detur in præsumptione, quæ hinc & nunc ablatum quod præcipuè valet circa crimen hæresis & h.

milia bono publico fidei vel religionis opposita,
 Q. 12. Quid notandum sit de censura injusta. R. S.
 1. Censura ligat, quamvis sit injusta extrinsecè,
 id est, quando fertur ab eo quidem, qui habet
 jurisdictionem, & cum sufficiente causa & ser-
 vato essentiali ordine Juris, nihilominus fertur
 ex mala intentione, v. g. ex odio, vel modo ma-
 lo, ut si negligatur accidentaliter ordo Juris, qua-
 lis est, si non præmittatur trina monitio cum
 suis intervallis, S. Th. in suppl. q. 21. a. 4. O. Di-
 cast. d. 1. n. 323. Quomodo autem sententia cen-
 suræ saepe fit non tantum injusta sed etiam nulla,
 v. g. ob præcipitantiam Judicis, qui nec citatio-
 nem sufficientem nec debitum tempus defensio-
 nis reliquit, videri potest pluribus apud Pignat.
 tom. 6. conf. 30. Notabiles autem differentias
 inter sententiam censuræ nullam & injustam,
 late prosequitur ibidem conf. 19. à n. 37. & præ-
 cipue sunt, 1. quòd allegans excommunicatio-
 nem esse nullam, audiatur, licet non petat abso-
 lutionem: allegans autem esse injustam, non au-
 ditur, nisi petita & præmissa saltem ad caute-
 lam absolutione. 2. Injustitia allegata habet
 tantum effectum devolutivum, non suspensi-
 vum: nullitas habet etiam suspensivum. Si ta-
 men Episcopus declaraverit aliquem esse excom-
 municatum, poterit à tali declaratione appella-
 re & appellationem prosequi, absque eo, quòd
 prius petat absolutionem, quia non petitur liti-
 gium super justitia vel injustitia excommunica-
 tionis, sed solum super facto, eò quòd neget de-
 dictum à se commissum, ob quod potuerit ferri
 excommunicatio, Pignat. supra n. 47. & tom. 9.
 conf. 160. à n. 13.

§. 2. Si in foro externo tales afferantur pro- 84.
 ba-

Zz 5

or.
 lii
 six
 III

bationes, ut causa putetur esse iusta & sufficiens, quæ tamen revera non subsistit, v. g. probaretur esse conscius alicujus consilii, cuius tamen non est conscius, *S. Th. Gloss. Dur. Corda* & plerique scholastici dicunt esse validam, & habere omnès effectus censuræ, quia Judex servare debet ordinem judicarium, & hoc agendo justè agit, ergo sententia illa, quæ fertur secundùm allegata & probata, est omnino iusta & valida, quamvis fortè subsit error. E contra *Cap. Sor. Bonac. Less. Sanch* & alii probabilius dicunt cum *Dicast. n. 333. Pellizario tr. 7. c. 1. n. 87. Cotrop. d. 1. pu. 8. n. 15. Laym. l. 1. tr. 5. p. 1. c. 1. Krim. n. 1809.* non esse validam pro foro conscientie, quia voluntas tacita ferentis censuram debet esse, ut tum tantùm vim habeat, quantum causa revera iusta est, cum lex sit actus iustitiae, ergo si non sit reipsa iusta, non ligat in conscientia, sed uti causa est tantùm apparens, ita & censura erit tantùm apparens, adeoque secundùm dicenda n. 112. celebrans in tali censura regularis non fiet irregularis. Et saltem rectè docent *Valer. & Pignat. tom. 10. conf. 122. n. 2.* sic communicatum apud Deum non privari fructibus Ecclesie. In hoc tamen omnes conveniunt quòd talis censuratus ratione scandali vel infamie obedientie teneatur in foro externo se gerere, que si verè esset censuratus, hoc enim potest tantum disciplina publica, tum defensio publicae autoritatis in Superiore, quæ duo præferuntur debent privatæ causæ vel particularium factorum incommodis, uti docent *S. Th. supra. 4. dist. 18. q. 2. a. 2. quæstiu. 4.* ac alii cum *Laym. supra.* Et in tantùm est verum *Gratiani dictum, sententia Pastoris seu iusta seu*

Grego. *inimenda est* : quod S. Th. *suprà* in *supplem.*
sed contrà, attribuit S. Gregorio, & approbat his
 verbis : *secundum Greg. præcepta Pastoria sive iusta sive*
iniusta inimenda sunt, non autem essent inimenda, nisi ali-
quod nocerent etiam iniusta : Unde talis iniuste cen-
 suratus indiget absolutione, ubi è *contrà* nulli-
 ter censuratus nullâ absolutione indiget, uti
 constat ex *Cap. Solet 2. De sent. excomm. in 6. &*
Glof. ibidem. Et hæc tenent, quamvis censura-
 tus appellâsser, si censurans cum specie probabi-
 litatis appellationem rejecerit, & pergat. At-
 que etiam ideo *Pignat. tom. 6. conf. 19. num,*
39. docet ex Can. 1. & Can. Si Episcopus. & ex Cap.
Amobis De sent. excomm. quòd excommunicatio
etiam iniusta liget. Ex dictis,

Inferes 1. Si collatio Beneficij facta taliter ex-
communicato declaretur esse nulla, debet cen-
seri, & re ipsa fit nulla, ita enim expediebat ad
bonum commune, Suar. Similiter si alicui sub
 excommunicatione ita latae sententiæ præcipia-
 tur, ut solvat, quod re ipsa non debet, sed legiti-
 mè probatur debere, si non solvat, incidit in ve-
 ram excommunicationem, tunc enim antecedit
 causa, scilicet inobedientia & contumacia.

Inferes 2. Rectè damnatas esse à Clemente XI.
die 8. Septembris 1713. sequentes propositio-
nes, quæ sunt Jansenistarum censuras in se ab Ec-
clesia latas explodentium : 91. Excommunicationis
iniuste metus, nunquam debet nos impedire ab implendo
dehito nostro; nunquam eximus ab Ecclesia, etiam quan-
do hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando
Deo JESU Christo, atque ipsi Ecclesie per charitatem
affixi sumus. 92. Pari potius in pace excommunicatio-
nem, & anathema injustum, quam prodece veritatem,
est imitari sanctum Paulum, tantum abest, ut sit erigere
se

85.

86.

se contra auctoritatem aut scindere unitatem. 93. *JESU* quandoque sanat vulnera, quæ præceptis *Pastorum* festinato infligit, sine ipsius mandato; *JESU* restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt. 94. *JESU* nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus immunitatem quam videre illic dominatum exerceri supra fidem *JESU* lium, & foveri divisiones propter res, quæ nec *JESU* ledunt, nec mores. 96. Deus permittit, ut omnes potestates sint contrariae prædicatoribus veritatis, ut ejus virtus attribui non possit, nisi divine gratiæ. 97. Nunc contingit membra illa, quæ magis sancte ac magis unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam membra, ut sint in Ecclesia, vel tanquam ab ea separata, & justus vivit ex fide, & non ex opinione hominum. Status persecutionis & poenarum, quas quis tolerat, non est ratio, & non est merito, utpote que facit, ut probatio est, & maxime meritoria, utpote que facit, ut minem magis conformem *JESU* Christo. 100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequitur veritatem, ejusque discipulos: Tempus hoc advenit. Haberi & tractari à religionis ministris tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia, & avaricie sanctorum, est hominibus piis morte corporis terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum virtutum puritate & zelo quodam Religionis, persequitur flamma ferroque viros probos, si propria passione cecatus. Frequenter credimus sacrificare Deo impie, sacrificamus diabolo Dei servum.

87. Q. 13. An aliquis possit sæpius incurrere in eadem censuram. R. §. 1. Ligatus unâ censurâ, potest sæpius ligari, si plures ponat causas, pro quibus ligatur quis tali censurâ, etiam si casus sent peccata solo numero distincta, v. g. quibus distinctis vicibus percutit eundem clericum, probat

ter incurrit excommunicationem, & indi-
 tribus absolutionibus, vel unâ generali, quæ
 applicatis pluribus causis & censuris cadat super
 omnes simul, *Suar. Nav.* aliique communiter
Castrop. d. 1. pu. 6. n. 5. Dicast. d. 1. à n. 267.
Pelliz. tr. 7. c. 1. n. 67. ratio est, quia singulis cau-
 is respondet sius moraliter distinctus effectus,
 qui indiget tolli per plures actiones destructi-
 vas illius.

§. 2. Etiam probabile est, quòd possit ali-
 quis pro eodem delicto duplici censurâ ejusdem
 rationis affici, unâ à Jure, alterâ ab homine: item
 unâ ab hoc Superiore vel Judice, alterâ ab alio,
 si enim huic & illi contumaciam ostendat, non
 est ratio, cur ab hoc & illo jurisdictionem ha-
 bente non possit distinctâ censurâ affici, ita *Suar.*
Castrop. n. 6. Dicast. n. 271. Krim. n. 1707. Nec ve-
 rit, quòd censura fit veluti privatio, quæ tan-
 tum una est, quando una forma excluditur,
 quamvis plures sint causæ illius exclusionis, nam
 si quamvis privatio fit una, quando una est for-
 ma exclusa & quamvis etiam non multiplicetur
 physicè, quando multiplicatur causa, potest ta-
 men multiplicari moraliter, v. g. si plura cor-
 pora opaca impediunt lumen, est quidem una
 physicè privatio, moraliter tamen tot, quot
 sunt corpora opaca, quorum uno remoto nec-
 dum habetur lux, sed singula debent tolli, quia
 singula impediunt totam lucem; idem est de
 censuris. Addit rectè *Pelliz.* censuram esse potiùs
 positivam pœnam, cum se habeat per modum
 vinculi, potest autem quis pluribus vinculis
 ejusdem rationis ligari, uti patet.

§. 3. Si quis unico actu v. g. occidat tres Cle-
 ricos, probabile est etiam incurrere triplicem
 excom-

88.

89.

excommunicationem, hic enim actus continet tres malitias, & est æquivalenter triplex, *Nov. Covarr.* aliique cum *Dicast. n. 274.* contra *Leandrum* apud *Krim. n. 1708.*

90. §. 4. Si quis percutiat Religiosum, qui simul sit Diaconus, *Suar. Gibal. Krim. n. 1709.* & alii putant incurri duas excommunicationes, tum quia est diversa consecratio Religiosi & Clerici, & una non continet alteram, tum etiam, quia Jure pro qualibet circumstantia tam Clerici quàm Monachi lata est excommunicatio. *Dicitur* supra non omnino assentitur, quia non videtur praxis esse, ut ideo petatur duplex dispensatio.
91. §. 5. Si quis percutiat Sacerdotem, non incurrit tres censuras, unam, quia est Subdiaconus, alteram, quia Diaconus, tertiam, quia Presbyter, omnes enim hæc causæ integrantur nam adæquatam & perfectiorem causam, cuius presbyterium quasi includat, aut saltem ordinariè præsupponat alios Ordines, *Dicast. Supra Krim. n. 1709.*
92. Q. 14. Quid notandum sit circa causas excusationis ab incurrenda censura. R. §. 1. Impotentia moralis omittendi actionem prohibitam vel potestatem præceptam excusat, quominus incurra- tur censura; tum autem adest illa moralis impotentia, quando non potest omitti vel fieri sine gravi incommodo. Quod si aliquis jam obli- visus præcepto sub censura lato prævideat se postea impotentem, jam sub censura tenetur prævenire, quia jam incipit & urget obligatio usque ad illud tempus, ergo si jam non præveniat, est sufficienter contumax, re ipsa tamen incurrit censuram, nisi evoluta prius toto tempore, intra quod tenebatur v. g. restituere, &c.

nam prius externo opere consummabitur peccatum neglectæ restitutionis; ideoque si culpabiliter neglecto tempore, quo erat potens, ante tempus evolutum per casum aliquem extraordinarium fieret potens & solveret, non incurrisset censuram, *Dicast. d. 2. n. 340.* Si tamen alicui sub censura mandetur aliquid facere, & intra sex illos dies legitime impediatur, sublato impedimento tenetur sub censura etiam post sex illos dies, quia hic terminus positus est, non ad finiendam, sed ad urgendam obligationem.

§. 2. Cum ignorantia sæpe excuset, recolendum est ex dictis l. 1. n. 701. quid & quotuplex sit ignorantia, item ex dictis ibidem à n. 748. quando nam censeatur vincibilis aut invincibilis, culpabilis aut inculpabilis, quibus suppositis constat ex Cap. *Ut animarum* De constit. in 6. ignorantes non ligari sententiis Ordinariorum, dummodo eorum ignorantia non fuerit *crassa* aut *supina*, & quamvis sciatur peccatum esse contra legem naturalem vel divinam, si non sciatur esse contra ecclesiasticam, non incurritur, quia tum non est contumacia in Ecclesiam, communis cum *Krim. n. 1796.* Hinc universaliter tenent *AA. cum Sperell. decis. 39. à n. 25. id, quod excusat à peccato mortali & contumacia, etiam excusare à censura. Quæ ignorantia excuset ab hæresi formali, & consequenter à pœnis illi annexis, latè disputat Pignat. in novissimis Consult. 197. & aliqua dixi l. 2. à n. 43. & hic n. 48. quando nam censeatur manifestari.*

§. 3. Quamvis secundum dicta l. 1. à n. 268. per se loquendo, licitum sit sequi opinionem probabilem in concursu etiam probabilioris, tamen si tibi etiam probabilius sit aliquid esse licitum

93

94

tum vel illicitum, & Superior etiam ex opinio-
ne tantum probabili tibi sub censura in iungit
oppositum, si contravenias, non excusaris à pec-
cato & censura, uti dixi l. 1. à n. 432. & præter
ibi citatos tenet etiam *Sperell.* decis. 129. à n. 22
rectè inferens à n. 26. si causa inter Doctores vel
Advocatos sit dubia, non esse reo licitum adhe-
rere etiam probabiliori opinioni Doctorum vel
suorum Advocatorum contra sententiam cen-
suræ à Iudice latam, quia semper est possessio pro-
auctoritate & potestate Superioris. Attamen cen-
sura lata, v. g. contra invadentem bona Ecclesiæ
non ligat eum, qui facit bonâ fide & cum proba-
bili titulo, uti habet communis cum *Covarr.*
Caj. Suar. Bonac. Pignat. tom. 6. conf. 18. à n. 1.
tom. 9. conf. 11. n. 1. Item qui usurpat rem Ec-
clesiæ, dubitans an non sit sua, non incurrit cen-
suram, non *presumit*, nec cum ista ignorantia est dolus
Pignat. tom. 7. conf. 11.

95.

§. 4. Si quis sciat actum suum esse prohibi-
tum etiam lege ecclesiasticâ, sed nesciat cen-
suram ei esse annexam, *Covarr. Ledesma, Clarus, Azor.*
Corduba, & alii putant incurri censuram, quia
nihilominus est inobediens & contumax contra
præceptum Ecclesiæ, ergo non est, cur censuram
non incurrat; deinde malefici in foro civili puni-
untur pœnâ per leges statutâ, quamvis non
verint pœnam illam esse tali delicto statutam,
ergo idem fiet in foro ecclesiastico; prætere-
quid incidens incurrit irregularitatem & casum re-
vatum, quamvis nescierit irregularitatem de-
servationem homicidio esse annexam, ergo
am incurret censuram. Hæ rationes reddunt
sententiam illam probabilem, nihilominus
ista est probabilior, quam communis tenet

AA. *Silv. Nav. Bonac. Dicast. d. 2. dub. 20. & 23. Dier. p. 3. t. 6. R. 41. Burgh. cent. 1. cas. 78. Engel. l. 5. tit. 39. n. 10. Krim. n. 1797. Delb. c. 2. d. 8. l. 19. Busenb. aliique, quos citavi l. 1. à n. 767. ubi rationem dedi, ex qua etiam sufficienter solvuntur, quæ hic opprita sunt. De irregularitate dato postea disparitatem. De reservatione autem dedi disparitatem l. 6. p. 2. à n. 1607.*

§. 5. Si poena imponatur his vel similibus 96.
verbis, qui presumpserit, qui scienter, qui consulto, qui temerè, qui audens, qui contumaciter hoc fecerit, non incurret, etiam si ignorantia poenæ annexæ fuerit crassa; N. v. Covarr. Sanch. De Matr. l. 9. d. 32. n. 36. Castrop. tr. 2. d. 1. p. 18. & alii communiter, quia tum requiritur vel dolus vel contemptus, vel saltem ingens temeritas, quorum nihil est sine ignorantia affectata. Imò Diana & Burgh. cent. 1. cas. 78. putant non incurri, quamvis ignorantia fuisset affectata, & consentit Bonac. nisi conjuncta esset cum ingenti temeritate; sed Sanch. n. 40. cum aliis absolutè dicit ignorantiam affectatam non excusare, quia potius auget, quam minuit culpam: Castrop. tamen requirit ignorantiam talem affectatam, quæ æquivalet scientiæ, quia talia verba videntur requirere expressam voluntatem se opponendi legi punitivæ, quæ voluntas non est sine expressa cognitione poenæ appositæ. Videri potest Pignat. in notissimis conf. 197.

§. 6. Error quandoque excusat, quandoque 97.
non, v. g. si quis volens percutere Titium sive clericum, sive Clericum, præter intentionem percutiat Cajum Clericum, non incurrit censuram, quia non percutit voluntariè aliquem Clericum; si autem putans hunc hominem esse Titium

tium Clericum percutiat Cajum Clericum, Delb. c. 2. d. 4. f. 17. n. 4. & d. 8. f. 19. n. 2. *Tambor.* in Decal. l. 6. c. 4. §. 3. n. 29. aliique dicunt non incurrisse censuram, quia illa actio exterior non est formaliter injuriosa Titio, cum Titium non tangat, neque Cajo, quem non cognoscit, ergo nulli Clerico, ergo non incurrit censuram annexam soli percussioni, quæ alicui Clerico sit formaliter injuriosa: *Dicast.* dicit, tum tamen incurrit, si habuerit voluntatem saltem virtualem percutiendi eum, quem videt, sive sit Titius Clericus, sive Cajus. E contra communior & probabilior opinio est aliorum, qui dicunt incurrisse censuram, quia voluntariè percutit aliquem Clericum, estque hæc intentio & actio injuriosa statui clericali: Neque excusat error in hac persona, hoc enim non obstante, vult percutere & re ipsa percutit Clericum, quamvis alium quam putet, ergo incurrit censuram, quia Ecclesia prohibet percuti Clericum, quicumque ille sit. Ita *Covarr. Vega, Sanch. de Matr. l. 9. d. 32. n. 17. Laym. Barb. Steph. tr. 5. a. 5. n. 264. Burgh. cent. 1. cas. 61. Schild. tr. 1. n. 17.*

98. §. 7. Gravis metus, quamvis à peccato non excuset, attamen aliquando excusat ab incurrisse censuræ, uti si quis metu mortis adigatur ad injustè percutiendum Clericum, ad Matrimonium contrahendum & consummandum cum consanguinea, quia talis non censetur contra maximam, nec delinquit ex contemptu ecclesiasticæ potestatis, sed ex mera infirmitate naturæ, ergo non incurrit censuram præcepto humano annexam tali peccato, talia enim præcepta humana non obligant cum tanto incommodo, *Suar. Côn. Castrop. hic d. 1. p. 8. n. 10. Dicast. d. n. 346. 433. Delb. c. 2. d. 4. f. 23. contra Sanch.*

Sanch. & alios. Dixi, aliquando, nam si metus incutiat in contemptum Ecclesie vel Religionis, non excusat ab incurrenda censura, quia Ecclesia pergit in tali casu prohibere tale factum, ergo qui illud patrat, non tantum peccat contra jus naturale & divinum, sed etiam contra ecclesiasticum, ergo non evadit poenam transgressionis precepti ecclesiastici impositam, *Suar. Cin. Bonac. Filliu. tr. II. c. 8. q. 18.* Unde generaliter loquendo, tum tantum excusat metus gravis a censura, quando sunt tales circumstantiae, in quibus Ecclesia non censetur velle ponere suum preceptum vel obligationem, si autem tum adhuc censeretur velle urgere suum preceptum, metus non excusabit ab incurrenda censura.

Obji. cum Sanch. De Matrim. l. 9. d. 31. Cap. Sacris De his, quæ vi, sic decidit de illo, qui ex metu participaverat cum excommunicato, *Licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurere, excommunicationis labe credimus inquinari,* ergo quandocumque manet talis culpa etiam incurritur censura. *z. n. confeq. nam sermo est de participante cum contemptu Ecclesie, sive in circumstantiis quibus Ecclesia vult preceptum suum urgere.*

§. 8. Qui in censura constitutus est, & ex metu gravis incommodi facit aliquid, quod ei ratione censuræ prohibetur, secluso contemptu Ecclesie vel Religionis, non incurrit poenam annexam, v. g. si quis sit excommunicatus, & ex metu gravis infamiae celebret Missam, non fit irregularis, quia per metum excusatur quominus peccet, ergo etiam quominus incurrat poenam peccato annexam, *Suar. Barbosa, Lohner, alii- que cum Dicast. supra n. 349. & 440.* qui rectè

Aaa 2

addit

addit n. 355. metum nunquam facere, ut actus qui aliàs erat invalidus, fiat validus, hinc publicè excommunicatus & declaratus ex metu gravi absolvat, absolvit invalidè, quia omnia amittit jurisdictionem excepto articulo mortis, imò secundùm aliquos redditur irregularis, quia Ecclesia adhuc videtur prohibere illi absolutionem etiam in illis circumstantiis, quibus validè absolvere non potest.

100. §. 9. Si censura liget v. g. etiam mandantem, si doleat se mandasse, sed non possit ita cito revocare mandatum, quid tum dicendum sit effectus mandati secuto, intelligitur ex dictis n. 61. Si autem quis suo mandato vel consilio tantum fuerit causa, ut effectus sub censura prohibita poneretur citius, fortiùs, animosiùs, retuli sententias n. 65. & aliquid addam n. 303.

101. §. 10. Voluntas seu consensus illius, in cuius favorem concessa fuit censura, sufficit ad suspendendam censuram, ne incuratur, v. g. si creditor indulgeat vel proroget terminum, intra quem debitor erat futurus censuratus, nisi solveret, debitor non incidit in censuram, neque tamen creditor per hoc exercet actum jurisdictionis, nam directè non suspendit eam censuram, sed tantum indirectè impedit tollendam causam seu materiam censuræ, Judex enim concedens censuram in gratiam creditoris, non censetur velle ligare debitorem ultra voluntatem & intentionem creditoris, *Innoc. Abb. Suar. Bona. Fill. Castrop. d. 1. pu. 8. n. 5. Dicast. d. 2. dub. 1. contra Silv. Nav. Sayr. & alios.* Quando autem per voluntatem alterius censura fuit ad tempus suspensa, si intra illud tempus concessum non fiat, quod sub censura præcipiebatur, putant ab-

qui ad iterum habendam censuram requiri non-
 vum præceptum Judicis : Alii probabilius ne-
 gant, quia voluntas Judicis fuit, ut ligaretur cen-
 sura secundum voluntatem alterius, in cujus
 gratiam tulit censuram, ergo quando voluntas
 illa ex suspensa fit iterum absoluta, incurret ex vi
 prioris præcepti, ita *Castrop.* n. 6. *Dicast.* n. 364.
Leand. Krim. à n. 1758. Videri potest *Pignat.* tom. 2.
 conf. 60. à n. 6.

§. 11. Si detectio delicti præcipiatur sub cen- 102.
 sura, nemo tenetur seipsum, vel socium compli-
 cem prodere quoad forum externum, nisi dete-
 ctio esset ita necessaria pro bono animæ, ut quis
 teneretur vitâ potiùs profundere, quàm tale de-
 lictum occultare, ita *Pelliz.* tr. 7. c. 1. n. 95. Quod
 si sub censura præcipiatur v. g. ut author talis
 paucilli detegatur, si probare non possis, non
 teneris deferre, quia Judex censetur intendere
 punitionem authoris, quem tamen punire non
 poterit, si probari non possit, ita cum aliis *Ca-*
strop. d. 2. pu. 3. n. 9. addens nec tum teneri, si in-
 de grave damnum tibi immineret, quia leges
 ecclesiasticæ non censentur obligare cum gravi
 dispendio, de his tamen præceptis circa dete-
 ctionem vide *Tridentinum* n. 18. relatum & *Dicast.*
 d. 3. dub. 41.

§. 12. Quando censura est lata sub conditio- 103.
 ne, & ferens censuram moritur, vel jurisdic-
 tionem amittit pendente adhuc conditione, aliqui
 putant impletâ conditione incurri, quia per
 mortem vel amotionem Judicis non expirant
 acta vel sententiæ : sed dicendum est cum *Sanch.*
 in conf. l. 3. dub. 32. n. 283. & *Dicast.* d. 1. n. 163.
 id verum esse, si censura lata fit per modum le-
 gis seu statuti communis, hæc enim sunt perpe-
 tua,

tua, non, si ab homine per modum sententiae in personam particularem.

804. §. 13. Si Judex præcipiat Petro solvere sub excommunicatione ipso facto incurrenda, si non solvat ante mensem, & Petrus ante finem mensis non solvat, sed mutato domicilio excedat territorio Judicis, aliqui dicunt eum non incurere, quia si medio tempore appellasset, suspensa fuisset jurisdictio Judicis, nec postea incurrisset, ergo multò minus incurret, si interea plane excedat è jurisdictione Judicis. Oppositum tenent alii cum *Sanch.* suprà n. 280. quia delictum & contumacia jam ceperat in priore domicilio, hinc communior cum *Baldo* tenet, si Judex tibi in persona prohibuerit furtum sub censura, te, si fureris post ita mutatum domicilium, adhuc esse incursum, quia quoad jurisdictionem inspicitur principium judicii, ergo satis est, quòd censura in te lata esset, sub conditione, si faceres furtum, sic enim persona tua jam erat præventa. *Nec obstat*, quòd *Cap. 2. De constit. in 6. §. 1. dicitur*, *Excommunicatio contra delinquentes non ligat delinquentes extra territorium*, nam loquitur de lege & statuto non tangente personam in particulari, nisi post impletam conditionem subjecta sit, nunc autem deliit esse subjecta. Vide dicta à n. 43. Hinc universaliter dicit *Dicast. d. 1. n. 188.* citans *Inn. Abb. Suar.* probans etiam ex Jure, si quis mutet domicilium, statim desinere obligari non solum statutis sed etiam præceptis & sententiis generalibus prioris loci, si statuta illa de præcepta respiciebant aliquid futurum sine respectu ad præteritum: è contrà si sint de delicto vel causa præterita sub conditione in futurum, v. g. *Titius*, quia damnificavit *Cajum* vel *Capo*

debet, fit excommunicatus, nisi intra annum satisfecerit, tunc si delictum vel causa est posita in priore loco, incurret censuram etiam post mutatum domicilium, si non satisfecerit intra annum, quia Titius per positionem delicti vel causæ jam erat factus subditus, & respectivè ad hoc jam talis manet.

Q. 15. Quid notandum sit circa appellationem à censurâ. §. 1. Quando quis censurâ gravatur, potest ad Superiorem accedere, vel per viam appellationis vel per modum simplicis querelæ, Sanch. in conf. l. 3. dub. 35. Appellatio autem est provocatio ab inferiore Judice ad Superiorem ratione gravaminis alicujus, habetque effectum, vel devolutivum, quia causam devolvit ad Superiorem Judicem, vel suspensivum, si etiam impediatur executionem. Alia autem dicitur extrajudicialis, si appelletur ab actu factio extra iudicium, uti à collatione Beneficii vel alio, quod fit ex publico quidem officio, attamen extra iudicium. Alia dicitur judicialis, quæ interponitur in iudicio, sive ante sive post licentiam contestatam. Et quando interponitur ante sententiam definitivam, dicitur appellatio ab interlocutoria; quando post sententiam definitivam, dicitur appellatio à definitiva. Sententia verò dicitur definitiva, quæ fertur super causa principali, de qua lis est. Tum dicitur interlocutoria, si feratur ante finem litem super illis, quæ incidunt vel emergunt circa causam principalem. Tum dicitur mixta, si partem substantialem causæ definiat, attamen ex toto non terminet negotium, Sanch. supra dub. 32. à n. 1. Est autem iterum appellatio alia verbalis, quæ fit verbis; Alia facti, quæ fit per arreptionem itin-

ris ad Superiorem, Cap. *Dilecti* 2. De appell. Sanch. à num. 19.

106. §. 2. Excommunicatus non potest appellare extrajudicialiter, quia hoc est agere, quod prohibetur: potest tamen judicialiter, quia hoc tantum est se defendere, communis cum Sanch. n. 12. In judiciali revocantur omnia attentata in extrajudiciali tantum ea, quæ sunt contra appellationem, *Marant. Francus, Sanch. n. 15.* & alii. Item judicialis suspendit jurisdictionem Judicis à quo extrajudicialis non suspendit actum de præterito, nec etiam actum futurum consecutum ad actum de præterito, Cap. *Constitutio* De appell. sed tantum suspendit, quod fit postea contra appellationem, *Nero, Sanch. n. 14.* Refertur autem *Pignat.* tom. 2. conf. 60. n. 23. hanc declarationem S. Congreg. Appellationis causa, dum procedet, appellans in eodem, quo reperitur, carcere permanebit, quoadusque Judex, ad quem appellatum est, post actis & causâ cognitâ, aliter decreverit.

107. §. 3. Jure communi conceduntur decem dies, ut quis appellet à sententia five definitiva five interlocutoria; vel certè appellatio fit à die scientiæ, quo latam esse sententiam intellexerit, *Sanch. n. 56. Vallens. l. 2. tit. 28. §. 7. n. 2.* citatis complures alios. Jure civili dantur duo menses ad prosequendam appellationem: Jure autem canonico annus. Ex causa necessaria & evidenti biennium, *Sanch. n. 84.* Appellans tenetur petere Apostolos infra triginta dies, aliàs appellatio manet deserta, *Sanch. à n. 119.* Quod valet etiam de appellatione extrajudiciali, si est, quæ Apostolos dare possit, five concedere eos potest, *Sanch. n. 124.*

108. §. 4. Appellatio, per se loquendo, est factio

da scripto, *Sanch. n. 293*. Et coram Judice à quo, si tamen non sit copia habendi Judicem à quo, factis est fieri apud Judicem ad quem. Si neuter haberi possit, fieri debet coram honestis personis, *Sanch. à n. 128*. Debet tamen Judici à quo intra decem dies notificari, *Sanch. n. 294*. Fieri autem debet ad Judicem superiorem competentem, *Sanch. à n. 158*. Et potest aliquando fieri viva voce, *Sanch. à n. 168*. In appellatione ab interlocutoria debent in scripto exprimi causæ gravaminis, *Sanch. à n. 186*. Et quidem de Jure civili non datur appellatio ab interlocutoria, nisi lequeretur gravamen irreparabile per definitivam; de Jure autem Canonico datur. Jure *Trid.* non datur in criminalibus ab Episcopo vel ejus Vicario, *Sanch. à n. 202*.

§. 5. Si appellatio præcedat sententias excommunicationis & interdicti, suspendit eas, ita ut post appellationem latae, sint irritæ, *Cap. Dilecti, De appell. & c. Cap. Per tuas, De sent. excomm. Sanch. à n. 217. Pirrh. l. 2. tit. 28. f. 8. §. 3.* Hinc qui post appellationem est excommunicatus & denunciatus, non ideo fit irregularis, si celebret, *Cap. Licet, De sent. excomm. Sanch. n. 222. Pignat. tom. 1. conf. 259.* Et licet appellatio ab interlocutoria non impediatur, quin Judex à quo possit ultra procedere, *Cap. Non solum, De appell. in 6.* hoc tamen fallit, quando excommunicatio vel alia censuræ feruntur post talem appellationem, *Rota, Imol. Lamell. Francus, Sanch. n. 37. & 224.* Tenentque ista, quamvis appellatio sit extrajudicialis, *Cap. Dilecti, 2. De appell. & communis cum Sanch. n. 225.* Excipe, nisi excommunicans sit pars, agens pro defensione juris, cujus certam possessionem habet, *Sanch. n. 227.*

ii
ix
iii

Et appellatio debet esse legitima, *Sanch. n. 228.*
 Et debet exprimi causa rationabilis, adeoque
 etiam ideo debet esse in scriptis, *Sanch. à n. 235.*
 Hinc universaliter contra illum, qui prius vali-
 de appellavit, invalidè fertur censura, quia ap-
 pellatio in tempore facta suspendit usum juris-
 dictionis in Judice, *Cap. Romana, Cap. Si à ju-
 dice, De appell. in 6.* Idem facit recusatio Judi-
 cis facta prius, quàm sententiam censuræ ferret,
Cap. Quoties Episcopi, 2. q. 6. nisi Judex habeat
 potestatem agendi *non obstante appellatione.*

110. §. 6. Si excommunicatio lata sit à Jure de-
 jam incurfa, ab ea non datur appellatio, imò nec
 ab illius declaratione, quoad effectum suspensio-
 num, si factum sit notorium, *Sperell. decis. 48. l.*
n. 41. Et universaliter, appellatio interposita
 post censuram absolute latam, non suspendit
 ejus effectum, quia fert secum executionem,
Sanch. n. 240. Lugo, in Responf. mor. l. 2. dub. 1.
 Poterit tamen quandoque suspendere declara-
 tionem seu denunciationem, uti statim dicitur.
 Et licet, quando dubium fuit, Judex postea de-
 claret validam fuisse excommunicationem, non
 ideo fit irregularis, si interea celebret, quia
 non fuit contemptus observantiæ excommuni-
 cationis, communis cum *Sanch. n. 244. Pign.*
suprà.

111. §. 7. Si appellatio fiat post incurfam cen-
 suram, sed ante illius denunciationem, *Leander*
 huc putat non suspendi denunciationem, &
 colligit ex *Cap. Pastoralis 53. §. Verum De appell.*
 hinc putat appellationem tum habere tantum
 effectum devolutivum, & consentit *Krim. n. 177.*
 si incurfio censuræ & æquitas sententiæ
 tergiversatione celari possit, tum enim non
 legi-
 ab ho-
 mani-
 dubio
 n. 177
 habet
 loqui-
 que e-
 verum
 gitim-
 vam,
 restat
 suprà
 quod
 que b-
 ad eu-
 dat,
 quan-
 ideò
 nem
 in Ca-
 seque-
 tionis
 ciatu
 divin-
 §.
 pellà-
 lam
 bonà
 super
 Judi-
 quia
 men
 rere
 rior

legitima appellatio. E contra si sit sententia lata ab homine, & æquitas sententiæ non sit per se manifesta, *Sanch. dub. 32. n. 243. 286.* & iterum dubio 33. *Pignat. tom. 9. conf. 160. n. 14. Krim. n. 1778.* dicunt appellationem à denunciatione habere vim suspendendi, nam *Cap. Pastoralis*, non loquitur de censura lata ab homine, sed de illa, quæ executionem secum trahit, & generaliter verum est cum communi, quòd appellatio legitima in tempore facta habeat vim suspensivam, nisi, uti ante dixi, Judex procedat cum potestate, non obstante appellatione. Hinc etiam *Lugo* supra ait; si quis putet se non fecisse id, propter quod est declaratus esse excommunicatus, ideòque bonâ fide appellet ad alium Judicem, aut ad eum recurrat, vel accedere velit, ut se defendat, declarationem illam non habere vim, quamvis fortè causa appellationis non subsistat, ideòque talem denunciatum post appellationem non fore vitandum. Hinc etiam docet *Gloss.* in *Cap. Cupientes*, quòd per appellationem subsequentem effectus declarationis seu denunciationis suspendatur, ita ut declaratus seu denunciatus non tantùm non sit vitandus, sed etiam divina celebrare possit.

§. 8. Si quis ante sententiam bonâ fide appellarit, & Judex putans appellationem esse nullam processerit ad censuram, censuratus autem bonâ fide v. g. celebret Missam, quamvis Judex superior postea pronunciet pro sententia prioris Judicis, tamen alter non erit ideo irregularis, quia nec temeritas, nec mala fides adfuit; attamen secundùm dicta n. 84. debet externè se gerere tanquam censuratum, donec Judex superior declaret appellationem esse legitimam, *Cap.*

Ad

Ad presentiam nostram, De appell. & Cap. Solet De sent. excomm. in 6. Quod si mala fides in appellatione intervenisset, quamvis prosequeretur appellationem, esset irregularis, quia celebraretur censuratus; idem dicit Laym., si quis post latam in se censuram appellet ab ejus declaratione celebrare pergat, *Dicast.* tamen d. 1. n. 319. negat, si bonâ fide appellârit, putans se non incurrisse censuram.

113. §. 9. Appellatio etiam post sententiam, si fiat intra decem dies, habet 1. secundum dicta n. quod impediatur denunciationem. 2. Quod caret devolutionem ad Superiorem, & extimatâ jurisdictione Judicis à quo, uti tenent Nav. Feñ. & alii cum *Sanch. dub. 32. n. 286.* Quod si non fiat intra decem dies, & censuratus petat abolitionem, quam censurans neget, poterit appellare ab hoc novo gravamine, & ita adhuc totam causam transferet ad Superiorem, *Sanch. n. 288.* Quamvis autem perita sit omnis potestas appellandi, adhuc manet locus querelæ, *Sanch. n. 290.* Is autem solus potest adiri per modum querelæ, qui habet immediatam jurisdictionem in utrumque disceptantem, *Sanch. supra dub. 31.*
114. §. 10. Censura sub conditione de futuro lata suspenditur per appellationem factam quocunque tempore ante impletam conditionem, nisi licet in Cap. *Quod ad. 15.* De sent. & re judic. statuatur, ut fiat intra decem dies, hoc intelligitur quando sententia transit in absolutam, & impetit vires, non autem, si adhuc pendeat conditio, uti notant Nav. Covarr. Suar. *Sanch. dub. 31. à n. 256. Krim. n. 1756.*

115. §. 11. Si censura sit lata sub conditione, si ante certum tempus non comparuerit, appellatio

latio iusta suspendet censuram, etiamsi aliquis
 postea non prosequatur appellationem, quia si
 censura necdum fit contracta, appellatio abso-
 lute suspendit vim jurisdictionis; nec refert,
 quod sub censura prohibetur, ne appellet, quia
 prohibere justam defensionem est contra Jus
 naturale, & continet errorem intolerabilem,
Sanch. dub. 32. n. 284. Castrop. d. 1. pu. 8. Dicast. d.
à. n. 305. Pelliz. De Regul. tr. 6. c. 7. n. 34.

§. 12. Si causa appellandi sciatur non subsi- 116.
 flere, est mala fides, neque appellatio suspendit
 censuram vel declarationem ejus pro foro in-
 terno, pro externo tamen tamdiu suspendit,
 dum probetur talis defectus *Dicast. d. 1.*
num. 321.

§. 13. Quamvis *Trid. sess. 25. c. 4. De Regula-* 117.
ribus, statuat, ne liceat Regularibus à suis conventi-
bus recedere etiam pretextu ad Superiores suos acceden-
do, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint, tamen do-
 cent *Naw. Suar. Az. Sa, Sayr. Lez. Bass. & alii cum*
Diana p. 3. tr. 2. R. 56. & Pignat. tom. 10. conf. 24.
 id licere Regulari iniquè vexato per modum ap-
 pellationis facti, si præ videatur vexantem nega-
 turum esse veniam, pro quo *Rodriq.* refert decla-
 rationem *S. Congreg.* Et si aliter non possit tutò
 proficisci, docent *Portel. & Dian. R. 115.* non
 peccaturum, si ideo etiam habitum in via di-
 mittat.

§. 14. Notat *De Luca* in miscell. disc. 15. n. 9. 118.
 & pro hoc refert multas declarationes *Pignat.*
tom. 2. conf. 60. à n. 17. quando fit comminatio
 vel latio censuræ ad comprimendam audaciam
 rebellium contemnentium auctoritatem eccle-
 siasticam, ut ita abstineant à rebellionibus &
 ejusmodi contemptu, tum non dari locum ap-
 pel-

pellationi suspensiva, id enim esset facere con-
tinuari contemptum & rebellionem. Et univer-
saliter contumax appellare non potest, quia ap-
pellatio datur gravato à Judice, non autem re-
belli, L. 1. Cod. *Quorum appell. non recip.* L. Ex-
sensu 23. §. ult. ff. De appell. *Vallens.* supra, *Spe-*
decif. 48. à n. 46. *Pignat.* n. 15. Habent etiam Ca-
nones apud *Pignat.* tom. 9. conf. 49. n. 21. notari
criminosi appellationem non audiri: at tamen
n. 22. concludit tutius esse audiri, quia sepe
cuntur notoria, quæ talia non sunt: Quando au-
tem est vel de Jure vel de facto dubium, an ap-
pellatio sit legitima, debet admitti, Cap. *Con-*
speciali, §. *Porro*, De appell. & communis con-
Sanch. n. 43.

319. §. 15. Nec appellatio nec querela conceditur, si censura lata sit in causis visitationis & correctionis morum: *Nec in criminalibus ab Episcopo seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante definitivam sententiam, ab interlocutoria vel alio quocunque gravamine, nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit.* *Trid.* sess. 13. c. 1. & sess. 24. c. 10. De ref. *Pignat.* tom. 6. conf. 19. n. 46. statuit etiam *Trid.* sess. 24. c. 10. De Ref. ut Episcopus possit quibuscumque Notariis imperitis exclusâ omni appellatione interdicere exercitium sui officii in causis ecclesiasticis: Item sess. 25. c. 13. De Ref. ut Episcopus controversias componat: hinc si talis Notarius vel alius se opponens tali potestati Episcopi censuraretur, appellare non posset à censura: intellige hæc omnia, quoad effectum suspensivum. Denique nulla appellatio vel exemptio jure quominus ex Decreto *Trid.* sess. 25. c. 14. De ref. form. excommunicatio feratur in Clericos

binarios recidivos : Et de hoc Clericorum concubinato ac pœnis in eum statutis possunt plura videri apud *Pignat.* tom. 9. conf. 139. à n. 128. An Judex ad quem debeat pro absolutio-
remittere ad eum, qui tulit censuram, V. *Sanch.* dub. 35. An autem, si Judex ad quem, absolvat, debeat citare partem, V. *Sanch.* dub. 36.

Q. 16. Quid dicendum sit ad varias dubitationes ; 120.
que hic possunt occurrere. R. §. 1. Quando dubitas, an sis ligatus censurâ, quia nescis, an censura in te lata sit, an comprehendat hunc tuum casum etc. nec dubium solvere potes, judica te non esse ligatum, quia materia est odiosa, ergo extendi non debet, & cum tu per Baptismum acquisiveris certum jus fruendi bonis communibus Ecclesie, non debes ab hac certa possessione dejici per dubium superveniens, ita docent latè *Sanch.* in Decal. l. 1. c. 10. à n. 55. *Delb.* c. 2. d. 8. f. 13. *Castrop.* d. 1. pu. 8. n. 8. *Pelliz.* tr. 7. c. 1. n. 89. qui tamen monent, in hoc casu non esse petendam vel admittendam dignitatem ecclesiasticam, eò quod reverentia illius videatur postulare, ne ejus collatio fiat cum periculo cassationis: sed *Castrop.* n. 9. rectè notat, si aliunde non adsit tale periculum, ratione illius dubii neminem prohiberi vel impediri; quominus petat vel admittat dignitatem.

§. 2. Quando dubitas, an alius sit ligatus 121.
censurâ, debes habere eum pro non ligato, quia ipse est in possessione, unde faceres injuriam habendo eum pro ligato, *Pelliz.* & alii suprâ. De dubio, an aliquis sit sufficienter denunciatus, dicam n. 186.

§. 3. Si scias censuram in te latam esse, sed 122.
dubites, vel an Superior ferid & ex animo tulerit,

rit, vel an non legitime ab eâ appellaveris, vel an sis absolutus, judica te ligatum, quia possessio est pro censura, *Krim. n. 1807.*

123. §. 4. Si dubites, an causa censurae sit justa, *Dicast. d. 1. à n. 351.* putat probabile esse, quod possit cenferi non justa, quia Superior tantum est in possessione potestatis ad ferendam sententiam justam, de quo hîc dubitatur, unde subditus videtur manere in possessione suâ libertatis: Sed oppositum cum communi tenendum, secundum dicta l. 1. à n. 432. & 595.

124. §. 5. Si dubites, an Superior potestatem habeat ferendi talem censuram, aut an ejus potestas se ad hunc casum extendat, si Superior sit in possessione sui Officii, quod communiter habet talem potestatem annexam, præsumptio & possessio erit pro Superiore, uti in simili circa potestatem ferendi legem dixi l. 1. n. 594.

125. §. 6. Si dubites, an sis ligatus majore an minore censurâ, item an lata vel tantum ferenda sententiâ, tene, quod minus est, quia *in peccatis benignior est interpretatio facienda*, secundum dicta l. 1. n. 596. & pluribus adhuc ibidem n. 826.

Quid tenendum sit in dubio, an sine tuo mandato vel consilio positus fuisset effectus sub censura prohibitus, dixi n. 66. De dubio, an appellatio sit legitima, dixi n. 122. De dubio, an censura sit lata ante an post appellationem, videri potest *Covarr. Cap. Alma mater, l. p. §. 2. n. 5.* De dubio, an tenearis satisfacere, antequam absolvaris dicam n. 172.

DUBIUM V.

126.

Qui possint absolvere à censuris.

Resp. I. A censura lata per sententiam par-
 ticularem, ordinariè is tantùm potest ab-
 solvere, qui eam tulit, vel ejus Superior, vel suc-
 cessor, vel delegatus. Ab ea, quæ lata est à Jure
 communi, vel ab homine per sententiam gene-
 ralem, si non sit reservata, potest absolvere
 quivis, qui censuratum potest absolvere à mor-
 talibus: si verò sit reservata, ordinariè & per se
 potest tantùm relaxari ab auctore legis, vel ejus
 successore, vel delegato.

Dixi I. Ordinariè: quia in articulo mortis qui-
 vis Sacerdos absolvere potest à quavis censura.

Dixi II. Per se: quia per accidens, & ex privi-
 legio possunt etiam alii. *Laym, l. 1. t. 5. p. 1. cap. 7.*

Resp. II. Episcopi, secundùm *Trid. sess. 24. cap.*

possunt 1. Absolvere in foro conscientiæ, per
 se vel Vicarium, ab omnibus censuris occultis,
 etiam in Bulla cœnæ Papæ reservatis; exceptâ

hæresi, à qua per seipos tantùm absolvere pos-
 sunt (quantùm est ex vi hujus decreti.) Dicitur

autem censura occulta, quæ contracta est ob
 delictum non publicum nec ad forum conten-

tiosum deductum, aut si deductum fuit, à quo
 reus ob defectum probationis fuit absolutus,

Bonac. d. 1. q. 3. n. 15. & p. 2. n. 1. ex declar. Cardin. Sc.

2. Possunt etiam sæpe absolvere à censura Papæ
 reservata, propter impedimentum ejus, qui in-

currit, vel quando propter senium, morbum,
 sexum, pauperiem Pontifex non potest adiri,

Bonac. l. c. ex Navar. Sanch. Avila, Kon. Sc.

Resp. III. Multi religiosi, præsertim Mendi-
 cantes, possunt ex suis privilegiis, (in foro ta-

Tom. VIII.

Bbb

men

»men interno tantum) à variis censuris absol-
 »vere. *Vid. Dian. p. 9. tr. 4. R. 63.* Quare à Super-
 »rioribus suis illa privilegia petant, cum ad con-
 »fessiones audiendas exponentur, & circa ea se-
 »quentes regulas sequantur,
 » *Prima.* Qui habet potestatem absolvendi à
 »censuris reservatis Episcopo, non potest vi illius
 »absolvere à reservatis Papæ.
 » *Secunda.* Qui habet potestatem absolvendi
 »à reservatis Papæ, non censetur posse absol-
 »vere à censuris Bullæ cœnæ: eò quòd hæ cen-
 »santur majores, nec comprehendi in concessio-
 »ne generali, *Dia. p. 5. t. 12. R. 34. ex Suar. Et. cont.*
 »*Bossum.*
 » *Tertia.* Qui habet potestatem absolvendi à
 »censuris Bullæ cœnæ, habet etiam à quibus-
 »Papalibus & Episcopalibus à Jure latis, etiam à
 »qui negent de excommunicatione contractam
 »propter hæresin, de qua alii probabiliter affir-
 »mant, præsertim pro regionibus septentrionalibus,
 »pro quibus alioqui concessio in magna
 »partem esset inutilis.
 » *Quarta.* Possunt Regulares per sua privilegia
 »sicut ab aliis censuris Papæ reservatis, ita etiam
 »absolvere duello certantes (idem dic de firmis
 »bus casibus) post constitutionem *Clementis VIII.*
 »sicuti poterant ante eam, præterquam in Italia
 »extra Urbem: idque ex declaratione ipsius
 »*Clementis apud Comitolum lib. 6. moral. Regum*
 »*n. 83. Fill. tr. 15. c. 5. Lay. l. 3. t. 3. p. 3. c. 5.*
 » *Resp. IV.* Ampla etiam solet dari potestatem
 »censuris absolvendi in Jubilæis, in quibus
 »generis considerandum, quid, quantum de
 »modo concedatur: Si enim detur potestatem
 »absolvendi à casibus reservatis Papæ, etiam

potestatis absolvendi à censuris Papæ re-
servatis, quia is non solet reservare casus, nisi
ratione censuræ adjunctæ. Porro absolutio data
confitenti bonâ fide in Jubilæo, cum intentione
removendi illud, etsi postea vel suâ negligentia
vel propter aliud impedimentum non lucre-
tur, est valida tollitque censuram: Secus si ab
indulgentiis lucrari noluerit, eo enim
casu probabilius est absolutionem non valere,
tam peccata reservata quàm censuram de-
bitam. novo debere tolli ab eo, qui potest extra Ju-
bilæum.

A D D E N D A.

Quest. 17. Quid præterea sit notandum circa po-
testatem absolvendi, & absolutionem à censuris.
Quid Sacerdos vel Parochus excommunica-
tus possit circa absolutionem & Matrimonium:
item quomodo absolutioni à peccatis præmit-
tenda sit absolutio à censuris: item an absolva-
tur à censura, qui bonâ fide confitetur ignorans
illam: item quandonam ratione necessitatis
possint censurâ necdum sublatâ recipi Sacra-
menta, dixi l. 6. p. 2. à n. 1564. Quænam autem
sit distinctio inter dispensationem & absolutio-
nem à censura, latè explicat Pignat. in novissimis
consult. 199. à pag. 513. & præcipua est, quòd ab-
olutio sit actus justitiæ, in quo causa secundùm
Jus terminatur in favorè Rei, nec revocabilis est:
dispensatio autè sit actus gratiæ præter Jus, quæ
cessante causâ revocari potest. Hic adde seqq.
§. 1. Certum est ex Cap. Cum desideres, 15. & Cap.
Saceris, 38. De sent. excomm. ad tollendam cen-
suram non esse satis, quòd causa illius sit sublata

Bbb 2

vel

ii
ix
iii

vel defierit contumacia, sed præterea requiritur absolutio, hinc Alexander VII. damnat hanc 44. propos. *Quoad forum conscientie. Res correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censura.*

Obj. Sublatâ causâ tollitur effectus. scilicet contumacia fit causa ponendæ censuræ, non tamen conservandæ, sicuti quamvis culpa fit causa pœnæ, tamen sublatâ culpâ sæpe manet reus pœnæ: unde quia causa censuræ ponendæ fit voluntas Superioris, ita debet esse causa tollendæ; Imò licet moriatur is, qui censuram tulit non ideo desinit, uti clarè colligitur ex Cap. *Episcopus* n. q. 3. Cap. *Pastoralis* n. §. *Præterea* off. *Ordin.* habetque communis cum *Castrop.* num. 1826.

128. §. 2. Communis est cum *Castrop.* d. 1. p. n. 5. & aliis contra *Silv. Covarr.* & alios posse Sacerdotem absolvere à censura per Jus vel potentiam generalem lata & non reservata, potest absolvere à mortalibus; neque enim deficit jurisdictio in foro judiciali, quia in *Castrop.* Nuper dicitur, quòd si conditor Canonis specialiter absolutioem non reservaverit, hoc ipso videtur auctoritatem concessisse relaxandi. Dixi per Jus & c. pter dicenda n. 131.

129. §. 3. Manet potestas ordinaria absolvere eum à censura, qui peccavit & censuram incurrerit ex fiducia absolutioem facillè obtinendæ, communiùs tenent AA. cum *Dicast.* d. 3. n. 4. contra alios, quia lex illos non excipit, & non distinguit, neque nos distinguere debemus & ideo etiam dixi l. 6. p. 2. n. 1451. eum, qui Jubilæi committit reservatum, posse absolvi in Jubilæo.

130. §. 4. *Silv. Angel. Præpositus, Henriq. & alii*

d. 3. n. 5. putant quemlibet Clericum in articulo mortis posse absolvere saltem ab excommunicatione & interdicto personali, *Diana* *Alloza* & alii dicunt probabile esse, quod tunc absolvere possit omnis etiam laicus, quamvis esset hæreticus, dummodo dispensandum non sit, putatque *Marchinus* & *Sanch.* in decal. l. 2. c. 1. n. 13. aliique multi cum *Dicast.* num. 12. id fieri debere, quia secundum dicta l. 6. p. 2. n. 43. probabile est valere, nec potest obesse: deinde nullum inde sequitur inconveniens, & moribundo præstatur magnum obsequium, ut nempe participet suffragia Ecclesiæ & sepulturam ecclesiasticam accipiat: è contrà tamen *Casrop.* d. 1. pu. 11. §. 3. n. 5. *Sylvius* in append. ad varias resolutiones oratione 1. de absolutione moribundi docent, neminem non Sacerdotem, qui neque censuram tulerit, neque specialem absolvendi potestatem habeat à Papa, posse etiam in articulo mortis absolvere à censura, quia absolutio illa est actus jurisdictionis spiritualis, & quadam potestas clavium, quam non habent laici vel Clerici Sacerdote inferiores, nisi specialiter committatur, ideòque etiam quamvis admittat priorem sententiam esse probabilem *Lugo.* tamen in tr. de fide d. 23. n. 114. negat quentiam non Sacerdotem obligari ad sic absolvendum, quia secundum sententiam *Sylvii*, quæ communior & probabilior est, Ecclesia sine ullo peccato negavit omnibus non Sacerdotibus potestatem absolvendi, neque voluit committere nisi Sacerdoti, quamvis committere potuisset etiam aliis, ergo multò minùs peccabit nullus non Sacerdos, si nō absolvat, Ecclesia enim magis tenetur ex charitate providere salutem fidelium,

r.
 ii
 ix
 III

lium, quàm homines privati. Porro notat *Dicaft.* n. 44. si quis in periculo mortis sit ab alio quo aliàs non habente potestatem absolutus evadat periculum, debere se sistere Superiori sub pœna reincidentiae, sic enim Ecclesia voluit ad frangendam contumaciam.

131. §. 5. Qui excommunicatus est ab homine medio præcepto, aut sententiâ speciali, quamvis excommunicatio reservata non sit, excepto articulo mortis non potest absolvi, nisi vel ab eo, qui tulit, vel ab hujus Superiore, vel eum hunc aut ille potestatem delegarit, vel ab horum successoribus, vel à Capitulo sede vacante, id enim necesse est, ut tribunal Judicis non turbetur communis *Krim.* n. 2042. Imò absolutio est ipsimet censuranti prohibita in his casibus. Si fiat excommunicatus vitandus. 2. Si censuram intentavit nomine Papæ absque causæ cognitione. 3. Si eam tulerit Superiore confirmante & sententiam ejus confirmante. 4. Si lata sit in incendiarium, quia reservatur Papæ. 5. Si delegatus Papæ excommunicarit aliquem, qui ultra annum in censura illa perseveret, tunc enim cessat autoritas ex commissione excommunicantis, *Bauny, Krim.* n. 2045.

132. §. 6. Quando datur generalis facultas absolvendi ab omnibus censuris, non intelligitur concessa facultas ad reservatas, *Dicaft.* d. 3. n. 27. Si autem in Jubilæo detur facultas absolvendi ab omnibus censuris reservatis, etiam intelliguntur reservatae Episcopo, quia sic habetur non ignorantibus Episcopis, & sic censetur velut le Papa, ut sic omnes ex suo privilegio lucrentur Indulgentias, *Suar. Dicaft.* n. 36. Quamvis autem in Jubilæo vel Indulgentia plenaria abdicatur

ur, quòd adfit facultas absolvendi à quibusvis censuris Sedi Apostolicæ reservatis, non comprehenduntur censuræ provenientes ex casibus Bullæ cœnæ, nisi Papa exprimat, has enim specialiter sibi reservat, & facultas generalis non censetur se ad ea extendere, quæ specialiter sunt exempta, *Chapeaville*, De casib. reserv. p. 1. c. 4. Imò quamvis adderetur, etiam Bullæ cœnæ, tamen tenent multi, quos retuli in l. 6. p. 2. n. 1616. non intelligi hæresin.

§. 7. Si data sit potestas absolvendi ab omni censura tam à Jure quàm ab homine lata, *Henric. Avila* & alii putant extendi ad censuram per hominem etiam specialiter latam: sed valde probabiliter contradicunt *Vasq. Hurt. Bauny* apud *Krimer* n. 2043. quia credibile non est tali generali concessione permitti turbationem auctoritatis Judicium: Itaque intelligetur tantum censura ab homine generaliter lata, quando enim vagè fertur nemine designato, æquiparatur censuræ Juris, *Laym. Bauny, Krim.* n. 2044.

§. 8. Quamvis Episcopus facultatem concedat absolvendi à peccatis sibi reservatis, hoc ipso non dat facultatem absolvendi ab annexis censuris, licèt id facere censeatur Papa, nam Episcopi sæpe reservant censuram datâ potestate in peccatum, *Dicast.* n. 230. *Chapeaville* suprâ.

§. 9. *Trid. sess. 24. c. 6. De Reform.* concedit Episcopis amplam facultatem his verbis: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientes, excepta eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad fornicationem contentiosam, dispensare: & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in diocesi sua per seipos aut*

Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, impositâ poenitentia salutari. Idem & in heresis crimine in eodem foro conscientie est tantum, non eorum Vicariis, sit permissum. Et hanc potestatem (exceptâ illâ, quæ est ad hæresin) possunt Episcopi, & secundum dicta n. 25. Sedes vacans, delegare, cum sit Ordinaria, Less. in Aucar. V. Absolutio, casu 10.

136. §. 10. Inter subditos, quos ita absolvere potest Episcopus habentur vagi, quia possunt se quoad hoc subdicere, uti & illi fiunt subditi, qui animo per majorem anni partem permanenti acquisiverunt quasi domicilium, uti ex consuetudine Ecclesiæ & benignâ interpretatione mentis Pontificiæ colligunt *Suar. Bon. Sanch. Garz. Barb. Dicast. n. 90. & iterum 463.* Quod si tamen peregrinetur aliquis vel transeunter sit in aliena diocesi, adhuc potest absolvi ab Episcopo hujus loci, si censura erat lata à Jure vel ab homine generaliter, neque fuerit reservata: si tamen esset lata ab homine nominatim, non posset, nisi ab eo non posset adiri proprius Episcopus, ita cum aliis *Dicast. n. 464.* Ab irregularitate non potest hos absolvere, uti dicitur postea.

137. §. 11. Nuntius Apostolicus non potest absolvere censuratos ab inferioribus prælatis, nisi causa per appellationem sit ad ipsum delata, ut cum aliis tradit *Castrop. d. 1. pu. 11. §. 4. n. 7.* que Archi-Episcopus potest absolvere à censuris subditos Episcoporum inferiorum, nisi actus fuerit, aut censurati appellent ad Archi-Episcopum, aut inferiores Episcopi malitiosè negent absolutionem suis subditis, *Sanch. Barb. Castrop. Sayr. Pignat. t. 8. c. 128. Dicast. d. 3. n. 77. & iterum à n. 444.* Quod si Abbas vel alius inferior

Episcopo ferat censuram in diœcesanum Episcopo-
 etiam Abbati subditum, *Decius, Covarr. & alii*
 dicunt similiter Episcopum non posse absolvere,
 et contra *Henriq. & alii cum Dicast. n. 451.* dicunt
 debere quidem requirere censurantem, ut ejus
 auctoritatem seruet, absolutè tamen posse ab-
 solvere, quia nullo Jure sunt exempti à potesta-
 te Episcopi, ut in multis eximuntur subditi Epi-
 scoporum inferiorum à potestate Archi-Episco-
 pi. Consuetudo tamen habet in aliquibus locis,
 teste *Castrop. n. 6.* ut Episcopi non possint relaxa-
 re censuras ab Archi-Diaconis latis.

§. 12. Religiosos non exemptos absolvere 138.
 possunt à censura soli Episcopi, *Dicast. n. 560.*
 Exemptos absolvere non possunt nisi consen-
 tientibus Prælati, *Dicast. n. 91.* & iterum 135.
 Similiter quamvis in Bulla cœnæ negetur om-
 nibus etiam Episcopis potestas absolvendi à cen-
 suris in ea Bulla positis, attamen non ideo dero-
 gatur facultati Episcopis data à *Trid.*, ut absol-
 vere possint ab occultis, & quando Papa adiri
 non potest, quia lex posterior non censetur dero-
 gare statuto alicujus Concilii, nisi expressam de
 eo faciat mentionem, ita cum aliis *Dicast. d. 3. à*
n. 130. contra plurimos alios. In casu autem ne-
 cessitatis, quando adiri non potest nec Papa, nec
 Nuntius Apostolicus, nec Episcopus, absolvere
 posse Parochum putant *Henriq. & Dicast. n. 203.*

§. 13. Episcopus non obstante *Trid.* potest 139.
 absolvere subditum suum extra diœcesin suam
 existentem, item potest ipse extra diœcesin exi-
 stens absolvere subditum in diœcesi existentem,
 hæc enim absolutio est actus jurisdictionis vo-
 luntariæ & non contentiosæ, ita cum aliis *Dicast.*
d. 3. n. 125.

Bbb 5

§. 14.

r.
ii
ix

III

140. §. 14. Si Titius diœcesanus Colonienſis in diœceſi Trevirenſi exiſtens inciderit in cenſuram à Jure vel ab homine latam generaliter, & non reſervatam, poteſt abſolvi ab hoc Epifcopo Colonienſi: ſi autem in diœceſi Trevirenſi lata fuiſſet ab homine nominatim in Titium, Titius huc reverſus non poſſet ab hoc Epifcopo abſolvi, ſed à ſolo cenſurante vel alio de ejus licentia, ita cum aliis *Dicaſt. diſp. 3. n. 460.* Quòd ſi Titius Colonia civis fuiſſet hìc per ſententiam generalem cenſuratus, & deſerto hìc domicilio aliud acquireret Trevis, poſſet abſolvi à Trevirenſi, quamvis cenſura Colonia reſervata eſſet Epifcopo: è contrà ſi Colonia cenſuratus fuiſſet per ſententiam particularem huic Epifcopo reſervatam, deberet à Colonienſi abſolvi, quia cum cauſa ſit incepta Colonia, ad hunc eſt conſummatio, *Suar. Cõn. Laym. Delb. c. 11. dub. 6.*

141. §. 15. Potestas abſolvendi à cenſuris, v. occultis, aut quando Papa adiri non poteſt, quæ à *Trid. n. 135.* relato datur Epifcopis, ſecundum *Suar. Bonac.* & alios non cenſetur data Abbatibus & aliis habentibus jurisdictionem Epifcopalem, quia hæc ſpecialiter conceditur Epifcopis, quorum etiam induſtria ad hoc videtur eligi. E contra *Sanch.* & alii cum *Dicaſt. d. 3. à n. 63.* dicunt etiam extendi ad illos, etiam pro hæreſi, quia eſt aliquod attributum jurisdictioni Epifcopali, quam etiam habent ejuſmodi Abbates & Prælati: quamvis autem *Rodrig.* dicat hanc poteſtatem ex vi *Trid.* cenſeri datam Superioribus regularibus, eò quòd etiam hi reſpectu ſuorum ſubditorum habeant poteſtatem quaſi Epifcopalem, uti cum aliis multis docet *Sanch. l. 8. de Mat.*

n. 9. tamen probabilius est oppositum cum
 Dicast. n. 71. quia videtur iis tantum concedi, qui
 habent dicecesin, cum *Trid.* dicat, *in dicecesi sua,*
 Superiores autem regulares non habent dicece-
 ses, & ita declaravit *Congreg. Cardin.* apud *Bar-*
lof. De officio Episcopi p. 2. alleg. 39. n. 18. Pu-
 tant tamen ipsi cum *Dicast.* n. 72. habere illam
 potestatem ex vi alicujus Brevis dati à *Pio V.* sed
 id latè confutat *Mendo,* diff. 1. q. 4. Non posse
 autem absolvere sæculares ab excommunicatione
 ob hæresin occultam constat ex prop. 4. ab
Alex. VII. damnata, quæ sic habet: *Praelati reli-*
giosi possunt in foro conscientia absolvere quoscunque sæ-
culares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione pro-
pterea incurfa.

§. 16. In *Comp. privil. V. Absolutio,* §. 1. re- 142.
 fertur *Paulum III.* per Bullam dedisse Societati
JESU facultatem absolvendi à quibuscunque
 peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & à
 quibuscunque sententiis, censuris & pœnis ec-
 clesiasticis ex illis resultantibus, iis exceptis, quæ
 in Bulla cœnæ continentur: Et in fine additur:
Hec facultas communicatur omnibus Confessariis à Su-
perioribus deputatis, & ab Ordinario loci juxta formam
Conc. Trid. sess. 23. c. 15. De reform. approbatis, præter-
quam respectu excommunicatorum generaliter ab homi-
ne, quos Superiores tantum, & ii, qui ab eis specialem
licentiam obtinuerint, poterunt absolvere: excommuni-
catos autem nominatim ab homine, & illos Regulares,
qui licentiam non habuerint extra suum Ordinem confi-
renti, ne Superiores quidem absolvent. Admoneantur
autem penitentes absolutionem à censuris, quam à No-
stris obtinuerint, nihil sibi prodesse in foro externo.

§. 17. Si quis Romam ire non possit pro pe- 143.
 tenda absolutione à censura Pontifici reservata,
 possit

r.
ii
ix
iiii

possit tamen commodè eò scribere vel absolutionem per procuratorem aut Confessarium obtinere, *Henriq. & Dicast.* d. 3. n. 57. dicunt non esse obligationem ad scribendum vel ad petendum per alium, sed in eo casu posse Episcopum absolvere, ut in simili casu potest absolvere à peccato reservato, secundum dicta l. 6. p. 1. n. 1697. & cum *Sanch. & aliis* docet *Castrop.* tr. 4. d. 4. pu. 3. §. 5. n. 7. quia mens censurantis vel reservantis videtur esse, ut delinquens, si possit, ipsemet adeat & seipsum personaliter sistat, alioquin censetur esse impotens adire, neque enim videtur obligare ad periculum manifestandi suum delictum alteri, quod periculum est in scriptione, quæ ex natura sua est aliquid publicum. E contra tamen *Bonac.* dicit teneri per literas vel per procuratorem vel Confessarium petere, hoc enim medium est ordinarium & facile, imò minus difficile, quam si personaliter adire deberet, atque ita etiam habet praxis, ut fiat, certumque est ita fieri in impedimentis Matrimonii, ergo & in censuris, nisi alia ratio excuset: neque est periculum manifestandi delictum, quia vel jam notorium est, vel taceri potest persona substituto alio nomine. Quod si Papa adiri non posset, nec de se posset absolvere Episcopus, attamen in his partibus adesset Nuntius Apostolicus potens absolvere, secundum dicta l. 6. p. 2. n. 1624. hic deberet adiri, *Sanch. Aversa, Dicast.* n. 59. contra *Henriq. & Avilan.* Notant autem *Bonac. & Pignat.* tom. 1. conf. 98. quando aliquis dicitur debere saltem alium mittere, vel per alium se sistere Romæ pro absolutione obtinenda, satis esse, si alteri Romæ existenti demandet, ut nomine suo se sistat vel absolutionem petat.

- §. 18. Si delictum fit in uno loco notorium, 144.
 immo non fit deductum ad forum contentio-
 sum, vel quando deductum fuit, si probari
 non potuerit, tenent multi posse veluti occul-
 tum absolvi in alio loco, ubi in ratione delicti
 saltem non est notorium, nec putatur notitia eò
 brevi ventura, quia quamvis simpliciter dici
 possit notorium, & notitia ad alia loca absolu-
 te deferri possit, uti argumentantur *Suar. & Cas-
 trop.* d. 6. p. 7. n. 13. tamen si putetur eò non
 deferenda brevi, verè & simpliciter dicitur oc-
 cultum hoc loco, ergo hoc loco absolvi potest
 ab Episcopo, *Sanch. Avila, Dicast.* d. 3. n. 96. 106.
 107. V. dicenda n. 187. Attamen etiam vide di-
 cta l. 6. p. 3. n. 951. Quandonam autem ali-
 quod delictum censerì debeat occultum vel
 publicum aut deductum ad forum contentio-
 sum, dixi l. 6. p. 2. à n. 1656. & p. 3. à n. 869.
- §. 19. Si duo idem delictum commiserint, 145.
 & unus tantum vocetur ad iudicium, delictum
 respectu alterius censeretur non esse deductum ad
 forum contentiosum, unde absolvi potest ab E-
 piscopo, ita cum aliis *Dicast.* n. 109.
- §. 20. Si delictum jam in foro contentioso fit 146.
 probatum & punitum, *Suar. Gutt. Bon. Barb. &
 alii* dicunt censuram reservatam, illi delicto
 annexam non posse tolli ab Episcopo, quia quod
 in foro est probatum, censeretur publicum, &
 idem in simili de irregularitate docet *Castrop.* d.
 6. pu. 7. n. 13. sed *Sanch.* aliique cum *Dicast.* n.
 112. dicunt posse tolli, quia quamvis delictum
 jam non tantum fit adductum ad forum con-
 tentiosum sed etiam publicum, tamen cessat
 causa reservationis, quæ fuit, ut in delictis
 publicis & deductis ad forum contentiosum ex
 præ-

1.
ii
ix
iiii

prætextu absolutionis Episcopalis non impedi-
retur satisfactio publica, ergo si hæc præcesserit,
reservatio censuræ cessat.

147. §. 21. Probabile est cum *Sanch. & Dicast. n. 82.*
quod Episcopus possit etiam Vicario suo com-
mittere absolutionem excommunicationis ob
hæresin contractæ, *Trident.* enim dicens Episco-
pis & non eorum Vicariis hoc esse permissum,
sic intelligi potest, quod Vicariis non sit com-
mittenda potestas generalis ad omnes casus oc-
currentes, bene tamen specialis & ad casus par-
ticulares, quoties occurrunt.

148. §. 22. Quamvis in censura addatur, quod
nemo præter Papam possit ab ea absolvere, nisi
in articulo mortis, tamen probabilius est contra
Silvestrum adhuc posse absolvere Episcopum in
casibus, quibus non potest adiri Papa, qui ces-
setur id prohibere pro casu, quo ipse potest ab-
solvitur, ita cum aliis *Dicast. n. 60.* Notatque etiam
Sperell. decis. 115. si Papa sciens aliquem esse
censuratum conferat ei Ordinem vel Béné-
dictum, censi absolvere vel cum eo dispensare
non item Episcopum, si nullam causæ cogniti-
onem præmiserit, quia Papa potest, Episcopus
non potest absolvere vel dispensare, si non præ-
mittat causæ cognitionem.

149. §. 23. Si eadem censura sit Papæ & Episcopi
reservata, sublatâ per Jubilæum reservatio
Papæ, etiam tollitur reservatio Episcopi, ut
dixi l. 6. p. 2. n. 1451. talis enim est consuetudo
& sensus communis fidelium. Putant etiam
aliique cum *Dicast. d. 3. n. 233.* quando cum
Papa concedit facultatem absolvendi ab omni-
bus peccatis & censuris reservatis etiam
Apostolicæ, vi illius posse etiam absolvi reser-

Episcopo; quia per Tò *etiam*, videtur significare Papa se comprehendere velle omnes alias ab inferioribus latus: sed oppositum est tenendum, secundum dicta l. 6. p. 2. n. 1628.

§. 24. Papam mortuo nemo potest absolvere à 150.
 censura Papæ reservata, nisi Congregatio Cardinalium, vel cui Papa antè, vel Congregatio nunc commiserit: mortuo autem Episcopo absolvere potest à censura Episcopo reservata Capitulum, seu Capituli Vicarius, vel cui hi vel Episcopus commiserit, *Dicast. n. 41. 42. & 51.*

§. 25. Si quis in Sacramento Pœnitentiæ defectu doloris v. g. invalido absolutus sit à censura, hæc absolutio est valida, potest enim conferri sine absoluteione à peccato, neque opus est fieri in confessione, *Dicast. d. 3. n. 302.* addens tamen n. 418. si potestas absolvendi à censuris sit commissa ex intentione, ut peccator prius absolva- tur à peccatis, uti fit in Jubilæis, non fore absolutum à censura, nisi prius fuerit deletum peccatum, intendit enim Papa, ut obtineant remissionem peccatorum, & sic obtineant Indulgentias.

§. 26. Si absolutio sit obtenta ex falsa causa, 152.
Glossa & S. Antoninus absolute dicunt esse nullam, quia mens absolventis erat tollere censuram, si causa subsisteret: validam esse dicunt *Covarr. &* alii quamvis causa fuerit in se falsa, dummodo sit juridicè probata tanquam vera, tum enim in foro externo habetur pro vera: *Garz. &* alii dicunt esse validam, si ab Episcopo vel alio inferiori obtineretur, non autem si à Papa vel eius delegato: *S. Thom. &* alii cum *Dicast. n. 514.* probabilius dicunt tum tantum fore validam, si absolvens intendat absolvere non obstante falsâ
 cau-

r.
ii
ix
III

causâ, ita ut adhuc absolveret, quamvis falsam esse sciret, quod tamen præsumi non debet, *Cap. strop. d. 1. pu. n. §. 3. n. 8. Krimer n. 1846.*

153. §. 27. Absolutio extorta metu gravi iniustus eum in finem incusso, est invalida, *Cap. un. De iis, quæ vi, in 6. Krim. n. 1848.*

154. §. 28. Absolutus in foro interno à censura, si non fuerit nominatim excommunicatus, non tenetur se gerere tanquam censuratum, præsertim si constet ita esse absolutum, quia illa absolutio valet ad omnia præterquam in iudicio, ubi illis movetur, *Less. in Auct. v. Absolutio, cas. 8. Krim. supra.*

155.

DUBIUM VI.

Quomodo danda sit absolutio à censura.

Resp. Id statuendum esse ex natura, tum censure, tum cuiusvis absolutionis: Ex qua circa absolvendi modum resolves,

I. Ex natura rei non requiruntur certa verba, sed sufficiunt ea signa, quibus apertè significetur absolutio impendi: In foro tamen externo communiter servanda est forma cuiusque Episcopatus. In foro autem conscientie hæc ferè est in usu: *Ego te absolvo à vinculo, v. g. excommunicationis, suspensionis, &c. quam incurristi propter NN. (talem causam) & (si sit excommunicatus) restituo te Sacramentis Ecclesie & communioni fidelium, aut (si sit suspensus) executioni tuorum Ordinum, vel officiorum, vel Beneficiorum, in nomine Patris &c.* In publica autem ac solenni absolutione præmittitur Psalmus Miserere, & ad singulos versus poenitentis humeri denudati leviter percutiuntur, (nisi ex justa causa talis ceremonia videatur omittenda, præsertim in foemina)

unt adjectis precibus absoluitur & in eccle-
siam introducitur. Idem modus ferè servatur
in absolute mortuorum, nisi quòd sepul-
chrum virga percutiatur. *V. Rituale Romanum.*

II. Absolvi à censura potest absens, imò & in-
vitus, etsi hoc communiter non liceat, ne cen-
sura contemnatur. Ratio, quia sicut pœna in
absentem & invitum potest statui, sic & aufer-
ri. *Dian. p. 5. tr. 9. R. 10.*

III. Is, qui pluribus censuris est astrictus, po-
test absolvi ab una, relictis aliis, quia inter eas
non est necessaria connexio: Unde si dicatur,
absolvo te ab omni vinculo &c. valet pro om-
nibus; idèoque si sic absolutus in Jubilæo for-
te omisisset invincibiliter peccatum habens an-
team censuram, id est, excommunicationem,
posset is postea ab eo peccato per quemvis ap-
probatur absolvi, cum non sit amplius refer-
vatum, eò quòd censura, ratione cujus tantum
erat reservatum, sit sublata.

IV. Absolutio vi aut metu gravi injustè in-
cussa extorta non valet; imò novam excommu-
nicationem incurrit, qui metum incutit.

V. Absolutio data ab Ordinario, non præsti-
tâ satisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est,
imò etiam data à delegato, modò non delege-
tur cum conditione satisfactionis: quæ si im-
possibilis sit, sufficit præstare cautionem, aut
juramentum de satisfaciendo, cum poterit.

VI. Dari potest absolutio sub conditione de
futuro contingenti, cum sit actus jurisdictionis
externæ, qui conditionatus esse potest. Com-
muniter tamen non expedit sic absolvi: si enim
reus absolutionem meretur, non debet apponi
conditio; si non meretur, non debet absolvi.

II
II
IX
IIII

» VII. Potest etiam dari absolutio ad reinci-
» dentiam, id est, pro certo actu & tempore, quo
» transacto reincidat: item sub certo onere, quo
» non impleto, censura reviviscat.

» VIII. Probabilius est, eum, qui habet pote-
» statem absolvendi in foro conscientiae à censu-
» ra, posse id facere etiam extra confessionem, ut
» contra Nav. Suar. & alios docet Sanchez l. 8. D.
» Mat. d. 16. Kon. Dian. &c.

ADDENDA.

156. **Q**uest. 18. *Quid praeterea sit notandum circa
praxin ac modum absolvendi à censuris.* R. §. 1.
Modus absolvendi à censuris habetur in Ponti-
ficali Romano, & praescribitur Cap. 28. De sen-
excomm. de quo & de obligatione illum servandi
ad longum habet *Chapeville* De cas. reserv. p. 1.
c. 10. Praxis pro foro externo, praeter illa, quae
habet *Busenb.* communiter est haec: Absolvens
induitur superpelliceo & stolâ violaceâ: Reus
petit absolutionem, promittens se mandatis Ec-
clesiae obtemperaturum: Si censura sit contracta
cum alterius detrimento, praestatur satisfactio.
Reus caeditur virgâ, fune aut flagello. Venialis
erit omittere hos ritus, nisi excuset urgens cau-
sa vel contraria consuetudo. In absolutione, sub
tem privata, non est opus exprimere causam, quo-
quam incurâ est, quamvis expediat exprimi
Krim. n. 1844.

157. §. 2. Quamvis absolutio sacramentalis dari
non possit sub conditione de futuro aut ad reinci-
dentiam, potest tamen sic dari absolutio à cen-
sura, uti habet communis cum *Castrop. d. 1. p. 1.*
§. 2. n. 2. contra *S. Anton. Silv. & alios*, quia Sa-
cramen-
tali
noluerit
nem Mi-
profertur
ntio per
erit volu-
go si abs-
quando
tantum
bit, ita
n. 153
§. 3.
Prax. te-
me est a
conditio
praestita
tem & a
reincide-
ntiam o-
§. De R.
Contra S.
delegata
di, quia
stucenda
delegant
Quando
va culpa
tum tem-
ad testan-
piendum
absoluiti
postea po-
tra culpa
& *Krim. n.*
sub poena

tramentum poenitentiae sic instituit Christus, ut
voluerit ejus effectum suspendi per intentio-
nem Ministri, sed voluerit tum valere, quando
profertur forma, censura autem ejusque abso-
lutio pendet à voluntate humana, ergo qualis
erit voluntas absolventis, talis erit absolutio, er-
go si absolvens velit, ut tum tantum valeat,
quando posita erit conditio, aut ut pro certo
tantum tempore valeat, sic, & non aliter vale-
bit, ita cum aliis *Dicast. d. 3. à num. 677. Krim.*
n. 1833.

§. 3. Circa absolutionem ad reincidentiam, 158.
Prugat. tom. 2. conf. 60. notat seqq. 1. tum maxi-
me est absolutio ad reincidentiam, si detur eâ
conditione, ut re aliquâ per novam culpam non
præstitâ absolutus reincidat in censuram simi-
lem & æquivalenter eandem. 2. Absolvere ad
reincidentiam possunt omnes, qui habent pote-
statem ordinariam absolvendi, Cap. Cui licet,
De Reg. Jur. in 6. Communior autem habet
contra Suar. & alios multos, id non posse eos, qui
delegatam tantum habent potestatem absolveren-
di, quia carent jurisdictione ad censuram repro-
ducendam, attamen in multis casibus à Jure vel
delegante expressis debent sic absolvere. 3.
Quandoque etiam fit ad reincidentiam sine no-
va culpa, uti si quis absolvatur tantum ad cer-
tum tempus vel ad certum actum, v.g. in ordine
ad testandum, ad lucrandum Jubilæum, ad reci-
piendum Beneficium sibi collatum, tum enim
absolvitur ad cautelam & non absolutè, hinc
postea post actus illos peractos reincidit sine no-
va culpa vel sententia, uti etiam docent Castrop.
& Krim. n. 1843. Præterea, si quis sit absolutus
sub poena reincidentiae, si intra tres dies hoc vel

Ccc 2

illud

1.
ii
ix
iiii

illud non faciat, & intra tres dies id facere non possit, probabilius videtur cum *Laym. Castrop. de Krim.* n. 1841. non reincidere in censuram, sed tem pro foro conscientiae, quia mens absolventis erat, *Si posset*, alioquin conditio fuisset irrationabilis: & sicuti secundum dicta n. 92. impotentia excusat ab incurso censuræ, ita & à reincidencia.

159. §. 4. Docet *Viva* ad prop. 44. ab *Alexand.* VII. damnatam n. 8. quamvis censuræ latae addita clausula, *donec resipiscas*, posita resipiscentiæ adhuc opus esse absolutione, quia etiam reatus culpæ peccati cadit super peccatum, donec peccator resipiscat, & tamen quamvis per perfectam etiam contritionem resipisceret, indiget absolutione. *Nec obstat*, quòd censura sit medicina, quæ cessat sublato morbo, nam censura est medicina & pœna, unde quamvis ut medicina cesset sublato morbo, non tamen semper ut pœna, ut colligitur ex dictis num. 127. Fatendum tamen est cum *Nav.* & aliis ex mente censurantis potest fieri, ut quando dicitur, v. g. *Sis suspensus, donec restituas*, hoc ipso concedatur absolutio, si posita posita sit restitutio, uti fatetur *Viva* n. 10.

160. §. 5. Quando aliquis à dubia censura simpliciter est absolutus, non est opus, ut postea iterum absolvatur, quamvis comperiat fuisse certam, quia licet Christus velit, ut peccatum dimittatur, quando comperitur ut certum, iterum absolvatur, secundum dicta l. 6. p. 2. n. 615. tamen benignitas Ecclesiæ id non requirit censuras, *Schildere*, tr. 6. c. 5. §. 2. n. 47. *Krim.* n. 1839.

161. §. 6. Absolutionem à censuris posse dari etiam mino absentem, docent *Suar.* *Laym.* *Bonac.* *Long.*

Prob. Gob. tr. 7. n. 286. Spor. Depœnit. num. 617.
Belleg. De Jubil. l. 11. q. 1. Imò absolutionem
 à censura fieri posse pro foro interno extra con-
 fessionem, etiam si Bulla habeat, *auditis confessio-*
ribus, docent Sanch. De Matr. l. 8. d. 34. Cón. Trull.
Bardi, Avila, & alii cum Diana, p. 1. t. 11. R. 250.
 quia verba, *auditis confessionibus* videntur signifi-
 care, *auditis peccatis*, ob quæ inducta est, nam ab-
 solutio à censuris nullam habet connexionem
 cum absolutione sacramentali: quod *Belleg.* su-
 præ extendit etiam ad illum, cui nec soles nec
 cogitas confiteri: sed probabilius contradicunt
Nov. Suar. Vasq. Fill. Viva, De Jubilæo, q. 10. a. 3.
 quia quando hoc additur, per absolutionem à
 censuris intenditur eodem tempore absolutio à
 peccatis. Imò docet cum aliis *Pignat. tom. 1.*
conf. 20. quamvis dispensatio & absolutio à cen-
 suris pro foro externo dari possit absenti aut eti-
 am invito, tamen in cõmissionibus *S. Penitentia-*
rie non posse absenti dari absolutionem, si adda-
 tur, *pro foro conscientie*, & ideo sæpe addere *in actu*
sacramentalis confessionis.

§. 7. Qui à censura est absolutus in foro con- 162.
 scientiæ tantum, si ejus crimen deferatur ad Ju-
 dicem, non indiget novâ absolutione, prior
 enim fuit valida, quamvis non prodesset pro fo-
 ro externo: unde si excommunicatus fuisset, pos-
 set occultè communicare cum iis, qui scirent
 ipsum sic absolutum esse, tum enim cessaret scan-
 dalum, *Dicast. d. 3. dub. 35.* Attamen posset Ju-
 dex adhuc contra talem procedere, donec etiam
 in foro externo absolutionem obtineret: hinc
Pignat. tom. 2. conf. 59. n. 62. refert hanc decla-
 rationem *S. Congreg. Non prohibetur Episcopus vel*
alius Superior affigere cedulones & punire excommuni-

r.
 ii
 ix
 rrr

catum, licet fuerit in foro conscientie absolutus, vel cum Brevi S. Penitentiarie, vel cum Bulla Cruciate aut Jubilici, vel in vim Cap. Liceat, sess. 24. conc. Trid. vel alio quocunque modo, quia isti duo fori sunt separati, & actum in uno non adfert præjudicium in altero. Propter tamen Judex ecclesiasticus absolutionem in foro conscientie datam etiam pro foro exteriori ratam habere, nisi hoc redundet in præjudicium partis.

263. §. 8. Pignat. supra n. 46. refert hanc S. Congregationis declarationem: Absolutio excommunicatis pro delicto non valde gravi privatim dari debet.

264. Q. 19. Quenam sint præmittenda absolutioni a censuris. R. §. 1. Absolutioni à censuris ob horrenda & gravissima crimina incurtis præmitti debet juramentum de obediendo mandatis Ecclesie, id est, de cavendo hoc crimine, ob quod incurrerat hanc censuram, uti explicant Suar. Sanch. Dicast. d. 3. à n. 263. iterumque n. 715. 716.

265. §. 2. Si quis in casu necessitatis absolvat a censura qualicunque reservata, obligari debet sub juramento ad comparendum coram Superiore, quamprimum commodè poterit, uti et Jure cum communi probat Dicast. à n. 266. Quod si absolvens ex ignorantia vel malitia non petat hoc juramentum, alter manet absolutus, sed simul retinet onus comparendi, hæc enim obligatio non oritur ex voluntate absolventis, sed ex ipso Jure, quod ita præcipit fieri sub peccato reincidendi, Dicast. à n. 271. Putant autem Casp. Nav. Henriq. Dicast. n. 277. satis esse, si compareat per Procuratorem, sed probabilius contradicunt Ugol. Castrop. d. 1. p. 11. §. 2. n. 8. Krim. n. 184. quia Cap. Quod de his, 16. De sent. excomm. C. mens III. expressè requirit, ut taliter absolutus compareat in persona, & videtur exigi præsentia per

personalis ad frangendam tantò magis contumaciam : Et si sufficeret comparere per Procuratorem, hoc ipsum ab initio poterat, ergo male fuisset absolutus ab alio : Unde debere se in persona sistere saltem percussorem Clerici, dedidit Jus apud *Dicast.* n. 278. Hæc tamen obligatio comparendi cessat, quando quis per Bullam vel Jubilæum absolvitur, tum enim absolvens habet à Papa potestatem absolvendi sine obligatione se sistendi Superiori, *Dicast.* n. 280.

§. 3. Si quis ab absolvendo sit læsus, ante absolutionem præstari debet satisfactio, uti jam explicabitur.

Q. 20. *Quid notandum sit circa hanc satisfactionem, 167. que præmitti debet.* R. De hac dixi aliqua l. 6. p. 2. an. 1453. & speciatim n. 1453. & 1456. dixi, quæ censeatur pars læsa : hic tamen pro majore explicatione adde seqq.

§. 1. Si facultas absolvendi sit delegata cum clausula, *satis factâ prius parte*, si pars sit læsa in pecunia, & adsit facultas nunc satisfaciendi, graviter peccaret Judex, si contentus esset promisso vel juramento postea satisfaciendi : satis tamen erit, si pecuniam restituendam dederit Confessorio vel alteri probo, vel campori, qui commodius restituat, tum enim censetur moraliter satisfecisse, *Dicast.* d. 3. n. 542. Putant autem *Bursens.* n. 5. & alii cum *Dicast.* n. 538. quamvis nulla præstetur satisfactio, validam fore absolutionem, quia clausula illa videtur esse tantum verbi monitio : E contra alii multi communiùs dicunt fore invalidam, quia facultas data est sub tali conditione & modo. Si autem pars sit læsa in honore vel simili bono spirituali, *Dicast.* n. 262. dicit satis esse, si juret se satisfacturum, cum

poterit: si tamen jam possit, etiam dicendum est debere prius satisfacere. Et quamvis effectus iudicis ordinarius, sub mortali tenetur facere, ut satisfactio præmittatur absolutioni à censura incursa ob læsionem, sic enim sæpe præscribitur Jura, *Dicast.* n. 699.

468. §. 2. Si jam non possit satisfacere, possit absolvi præstita cautione, dixi l. 6. p. 2. n. 1454. et autem postea, cum potest, non satisfaciat, præter citatos ibid. n. 1455. docent *Cordub. Saar. Ell. Hart.* quòd hoc ipso semper reincidat in eandem censuram, quia sub ea conditione absolvitur, ergo conditione non positâ non valet absolutio. E contrâ *Sor. Nav.* aliique cum *Dicast.* n. 381. probabilius dicunt non reincidere, nisi tum, quando absolvens potestatem habet absolvendi, et reincidentiam, qualem secundum dicta n. 381. habet solus ille, qui censuram potestate ordinariâ ferre potest, debetque tum etiam exprime se sic absolvere; unde si simpliciter absolvat præstitâ cautione & obligatione satisfaciendi, non ideo reincidet, si non satisfaciat, quia censura est absolutè sublata, neque redit, nisi de novo feratur, & ordinariè ob novam causam, alioquin non esset medicinalis sed purè vindicativa delicti præteriti, uti notat *Castrop.* d. 1. pu. 11. §. 2. 10. qui cum *Henriq. Cón. Avila.* dicit pro foro conscientie hoc ipso reincidere in novam similem censuram; Attamen pro foro externo putant *Abal. & Krim.* n. 1841. prærequiri declarationem conditionis culpabiliter non impletâ.

469. §. 3. Qui censuratus est ab uno Iudice, pro parte læsæ non satisfacit, quamvis pars læsæ condonet, probabilius est non ideo posse absolvi in alio inferiore, quia consensus partis læsæ non

E. VII.
20.

Th. n. o.
P. Clav. d.
La Croi.

Tom. 1.

Col.

potest inferiori dare jurisdictionem : probabile
tamen etiam est posse absolvi , quia mens prio-
ris Judicis videtur fuisse censurare & ligare se-
cundum voluntatem partis læsæ , uti in simili
dictum est n. 101, docetque etiam *Dicast.* n. 466.

§. 4. Si censura hoc modo sit lata : *sis excom-* 170.
municatus , donec satisfeceris , si satisfecit , *Vsq.* &
alii dicunt cessare censuram , quia ab initio vi-
debatur absolvi , si poneret satisfactionem , &
hoc ipsum pluribus probat *Covarr.* apud *Dicast.* d.
dub. 37. E contra tamen *Suar.* alique cum
Dicast. n. 548. iterumque n. 669. dicunt manere
ligatum censurâ , quia per solam absolutionem
tollitur , absolutio autem non datur , quando
fertur censura , sed postea prius est perenda , un-
de verba talia sic significant ; *sis excommunicatus* ,
& *non possis absolvi , donec satisfeceris* , atque hæc sen-
tentia videtur probabilior , estque conformior
dictis n. 159.

§. 5. Si absolvendus falsò dicat se satisfecisse 171.
parti læsæ , absolutio est invalida , *Cap. Ex parte* ,
De off. Ordin. Cap. Officii De sent. excomm. Si ta-
men absolvens posset & vellet absolutè absolve-
re , valeret , secundum dicta n. 159.

§. 6. Si pœnitens dubitet de obligatione sa- 172.
tisfaciendi , *Nav. Suar. Fill.* & alii dicunt pro foro
externo posse absolvi , quia in hoc censetur peti
satisfactio pro debito certo : pro foro tamen in-
terno , si certus sit se damnum intulisse , & dubi-
tet , an satisfecerit , tenetur prius satisfacere , quia
possessio est pro obligatione ; si autem dubitet ,
an damnum intulerit , potest absolvi , quia pos-
sessio est pro libertate , *Dicast.* d. 3. à n. 544. No-
tat tamen idem n. 694. debere habere proposi-
tum

tum satisfaciendi, si aliquando confiterit laqueum esse factam.

173. Q. 21. An mortuus possit vel debeat absolvi à censura. R. S. 1. Cap. Anobis 28. De sent. excomm. dicitur, quantumcunque se dictus vir juramento præcipit, quod Ecclesie mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcunque poenitentiae signa præcesserint, quatenus morte præventus absolutionis non potuit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse creditur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus, potest tamen & debet beneficio ei Ecclesie subveniri, si ut cum de ipsius viventis poenitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Idem habetur Cap. Sacris, 38. ibidem.

Obj. Ad absolvendum requiritur jurisdictionem quam Ecclesia non habet in defunctos. R. Abbas, Nav. Covarr. Sot. & alii dicunt in rigore non esse directam absolutionem mortui, sed tantum indirectam, in quantum permittitur à vivis circa mortuum, fieri consuetos actus sepulturae precum &c. Suar. & Dicast. d. 3. dub. 30. dicitur mortuum censuratum aliquo modo adhuc suffragari Ecclesie, imprimis quoad corpus, quod hinc manet, & cui negat sepulturam: deinde etiam quoad animam, quam privare potest suffragiorum vivorum, prohibendo, ne pro illis offerantur, hanc subjectionem putant sufficere.

174. S. 2. Eisdem verbis & modo absolvitur mortuus, quo vivus: si tamen jam sit sepultus, si est verberari sepulchrum: putat etiam Dicast. 494. licet necdum sepultus sit, satis esse verberari sarcophagum.

175. S. 3. Heredes tenentur saltem ex charitate procurare absolutionem tali post signa poenitentiae mortuo, ut sic fiat capax etiam suffragiorum Ecclesie, Dicast. à n. 490.